

Cvrsvs Philosophicvs

Arriaga, Rodrigo de

Antverpiæ, 1632

Dispvatio IV. De Substantiâ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95614)

rationem Substantiæ & Relationis, ergo non pertinet ad Prædicamentum. Sed contra, nam Maior est falsa; Actio enim & Passio est vna indiuisibilis entitas, continens rationem duorum Prædicamentorum, & tamen pertinet ad Prædicamenta. Item vbicatio vestium continet tria Prædicamenta, Vbi, Situs, Habitus, & fortè quartum Durationis. Imò in terminis ipsis videtur inuolui repugnantia in eâ Maiori: si enim continentur rationes duorum Prædicamentorum in aliquâ re, ergo illa pertinet ad duo Prædicamenta, quia pertinere & continere rationem Prædicamenti, est idem formalissimè. Secundò, quod idem obseruauit Hurtadus, relationes diuinæ sunt propriè transcendentes, quæ ex hoc capite non pertinent ad Prædicamentum Relationis: verùm ego ibi etiam prædicamentales admitto, est enim vna persona etiam in personalitate similis alteri, quæ similitudo ad Relationis Prædicamentum pertinet. Sed hinc rursus ego reicio eam rationem suprà positam, nam in hoc sensu duæ Substantiæ sunt inter se similes, & pertinent ad Prædicamentum Substantiæ, & ad Prædicamentum Relationis: & vt maiorem vim habeat exemplum, pone illud in materiâ & formâ, quæ per

modum vnius pertinent ad substantiam, & tamen sunt inter se similes. Vide ergo quàm sit eâ ratio debilis.

Hinc concludo, etiamsi stemus rigori nominis, nullam adduci rationem, quâ excludatur Deus à Prædicamento, nisi illam quam D. Augustinus dedit; ille enim accepit Substantiam in tali sensu, in quo non inuenitur in Deo, vt dixi suprà, idè in eo sensu etiam ego Deum non pono in Prædicamentis, licet in alio sensu substantiæ visitatori in scholis proculdubio posset poni in Prædicamento. Quod si hæc prædicamenta sunt tam Ecclesiastica, vt suprà dixi, bene posset in illis Deus vt supremum caput locum habere.

Prædicamenta maiori ex parte propriè ad Metaphysicum spectare, nullò modo ad Logicam, dixi suprà, eò quòd Logica solum agit de actibus intellectus, non verò de rebus ipsis. Hoc idem docent hic aliqui, non scio tamen, an admodum consequenter ad eâ quæ in Logica docuerant, scilicet res esse etiam obiectum formale Logicæ: arguo enim inde, Ergo res, quæ in Prædicamentis ponuntur, erunt obiectum Logicæ formale, ergo & Prædicamenta pertinebunt per se ad Logicam. Sed de hoc alibi satis.

DISPUTATIO QUARTA.

De Substantiâ.

PRIMUM & præcipuum Prædicamentum est Substantia, quam oportet prius explicare ac diuidere, eiusque passionis declarare.

SECTIO I.

Diuisio entis in Substantiam & Accidens.

PRÆTEREA Suarez lib. 2. Metaphysicæ, Disputatione 28. sect. 1. & Disputat. 32. sect. 1. putat, optimam diuisionem entis esse in *Finitum & Infinitum*, seu in *ens à se*, & *ens ab alio*. Mouetur, quia hæc est diuisio adæquata, & per differentias contradicentes sibi, sicut animal in *rationale & irrationale*, habentque illa membra summam oppositionem. Secundò, quia Deus & creatura valde analogicè conueniunt, ergo oportuit hæc conuenientiâ prius explanatâ, ad creaturas postea descendere.

P. Hurtadus Disputat. 10. reiciit Suarium, eò quòd in bonâ diuisione subdiuidentia membra debent ita tradi, vt postea non sint in vno rationes aliæ communes alteri, ne fiat commixtio earum specierum diuidentium; atqui *ens à se* habet rursus prædicata intellectuini, quod potest subdiuidi in *intellectuum à se* & in *intellectuum ab alio*, & alia similia; idè docet, non bene diuidi Substantiam in *rationalem & irrationalem*, sed melius in *spiritualem & materiale*.

Verùm bene paulò post ipse vidit, hoc in talibus diuisionibus vitari non posse, & in exemplo ab eo posito de diuisione Substantiæ, adhuc clariùs idem ostendo: nam substantia materialis ha-

bet in hoc prædicatū *cognoscitivum*: quod rursus diuidi potest in substantiam *spiritualem cognoscitivam*, & *spiritualem non-cognoscitivam*, estque commune etiam vtrique diuisionis membro, sicut substantia irrationalis potest diuidi in *mortuam* & in *viuentem*, qui conceptus viuentis includitur in rationali, quod est alterum membrum. Vnde ego ex hoc capite non video, cur sit melior illa ens in Substantiam & Accidens, quàm in *ens à se* & *ab alio*.

Secundò contra P. Suarezium obicit, ens esse idem quod rationem essendi, idè quæ debere diuidi per immediatas rationes essendi; atqui esse Deum & creaturam, non sunt modi essendi, hoc enim conuenit perfecti & inhærentiæ, ergo melior diuisio est entis in Substantiam & Accidens. Sed, ni fallor, hic arguitur in quatuor terminis: sumitur enim perfectitas & inhærentia, & postea fit argumentum ad Substantiam & Accidens in concreto: non enim diuiditur ens in perfectitatem & inhærentiam, sed in Substantiam & Accidens: at Substantia & Accidens non est modus essendi. Quòd si hoc modo velit sumere diuisionem, redeat mecum ad illam aliam Suarez *esse à se* & *ab alio*: tam enim est modus essendi *à se* quàm perfectitas, & *ab alio*, quàm inhærentia, ergo in hoc sensu tam bona est vna diuisio quàm altera, & vtrique per modos essendi.

Secundò addo, diuisionem rationis superioris, vt sit bona, non petere eos diuersos modos essendi, sed solum diuersa entia; diuiditur enim per se in species, quæ sunt per modum absoluti, sicut animal in rationale & irrationale, & brutum in equum & leonem, si non essent alia bruta possibilia. Ergo in hac quæstione puto dicendum, vtramque diuisionem esse adæquatam, immedia-

tam, claram, breuem, &c. quæ autem sit melior, non video unde decidi possit. Ad diuersa intentata est melior altera, ad distinguendum statim Deum à creaturis, illa P. Suarez est melior, & hoc solum probant eius argumenta, nec aliquid amplius. Illud verò quod obicit de analogiâ, supponit falsum principium, quod sæpè reiecti, ostendens, analogicè Deum conuenire cum creaturâ. Ad indagandam verò inter ipsas creaturas propriam differentiam earum, melior est secunda quam Hurtadus magis commendat. Aliud non scio, quod in hac re parui momenti dicam.

SECTIO II.

Nonnulla sententia circa explanationem Substantiæ.

Res hæc è difficilioribus totius philosophiæ ab antiquioribus vix tacta, à recentioribus nondum explanata, nonnihil nobis facesset negotii. Prius tamen aduerto, varias esse Substantiæ acceptiones. Primò vsurpari potest pro essentia cuiusque rei, quo etiam pacto comprehendit Accidentia: hæc tamen est impropriissima Substantiæ acceptio, de quâ non est nobis in præsentia sermo. Secundò dicitur Substantia ab eo, quod est stare sub alio, id est, sub Accidentibus: in hoc sensu non conuenit propriè Substantia Deo, quia non substat accidenti, de quo nullus Catholicus dubitat; & in hoc sensu accepit Substantiam Augustinus suprà relatus Tomo. lib. 7. de Trinitate, cap. 5. quando Deum dixit non esse substantiam. Tertiò dicitur Substantia à subsistendo, id est quod in se sitit seu per se existit, & non in alio. His positis, tota difficultas est in explicandâ ratione propriâ Substantiæ, quâ ab Accidente distinguitur, & cur forma equi v. g. sit substantia, quantitas verò, albedo, calor, &c. non Substantia, sed Accidens sit.

Primò ergo nonnulli dicunt, substantiam esse illam, quæ est de constitutiuo alicuius, Accidens verò, quod non est de constitutiuo. Sed in hac explanatione vel continetur falsa doctrina, vel petitur principium. Nam si *ad alicuius* sumitur in concreto, omnia accidentia erunt substantia, quia omnia sunt de constitutiuo alicuius, albedo v. g. de constitutiuo albi, calor de constitutiuo calidi, &c. Si verò *ad alicuius* sumatur pro subiecto solo, nulla forma rationalis erit substantia: nam licet sit de constitutiuo hominis, sicut albedo de constitutiuo albi, non tamen est de constitutiuo materiæ, non secus ac albedo, non ergo hinc potest explicari substantiæ conceptus. Vel tandem, si *ad alicuius* accipiat pro aliquo per se, est petitio principij; nam idem est ac dicere, substantiam esse quæ est de constitutiuo substantiæ, quod verum quidem est, sed nihil declarat. In hanc explanationem videtur coincidere alia, quæ dicit, accidens esse quod potest abesse vel abesse sine subiecti corruptione, substantia verò, quæ non potest abesse nisi cum subiecti corruptione; & hæc videtur esse communis definitio substantiæ, eodem tamen modo reicienda est ac præcedens, quia vel *ad subiecti* sumitur pro concreto, & vt sic omnia accidentia erunt substantiæ, cum nullum possit abesse, nisi destructo concreto, quod consti-

tuit; tam enim deficiente albedine, non manet album, quàm deficiente animo rationali, non manet homo. Si verò *ad subiecti* sumatur pro solo subiecto recipiente, nulla erit forma substantialis, quia nulla est quâ deficiente non maneat eadem essentia subiecti; deficiente enim animo rationali v. g. adhuc manet materia prima & cadens, ac antea, ergo animus rationalis potest abesse sine subiecti corruptione, erit ergo anima accidens iuxta prædictam explanationem.

Dices. Corrumperetur materia, nisi loco animæ rationalis succederet alia forma substantialis. Sed contrâ Primò, quia, licet materia naturaliter possit conseruari sine formâ substantiali, sicut animus consistit sine subiecto, adhuc animus esset substantia; tunc autem eâ deficiente, nec alia succederet formâ, non corrumperetur subiectum, ergo definitio substantiæ non consistit in eo, quòd destruat subiectum eâ deficiente, & non succedente aliâ. Contrâ Secundò, quia in multorum sententiâ, abscedente animâ, nulla succedit forma in subiectum loco illius, & tamen non propter eâ anima est accidens. Contrâ Tertiò, quia si forma esset de conceptu subiecti, quantum loco illius altera succederet, non posset non corrumpi subiectum præcedens, licet resisteret aliud cum aliâ formâ adueniente. Contrâ Quartò, quia etiam accidenti potest in hoc sensu definitio substantiæ conuenire, vbicationi v. g. & durationi; item & actioni quâ conseruatur: si enim loco vbicationis amissa non producat alia, corrumperetur subiectum. imò multò magis pender subiectum ab aliqua vbicatione, duratione, & actione, quàm ab aliqua formâ substantiali, cum saltem diuinitus possit esse sine illâ formâ substantiali, non verò sine aliqua accidentali; ergo ob corruptionem subiecti ex defectu formæ, non potest explicari ratio substantiæ aut accidentis. Imò si hinc esset desumendum aliquid, potius esset quantitas dicenda substantia, quàm forma equi, cum hæc numero quantitas non posset destrui naturaliter sine corruptione materiæ in quâ recipitur, secus verò hæc forma equi, aut hæc anima rationalis. Tandem, quia in hoc sensu non conuenit definitio materiæ primæ, vel si conuenit, est ridicula: si enim *ad sine subiecti corruptione* intelligatur de subiecto distincto, tunc materia, quia nullum habet subiectum sui, non comprehenditur ibi: si verò intelligatur de seipsâ, quæ est subiectum, tunc idem est dicere, non posse perire sine subiecti corruptione, ac, non posse perire sine sui corruptione, quod est prorsus ridiculum; quæ enim res est, quæ possit perire sine sui corruptione?

Secunda ergo explicatio sit, propriam substantiæ conceptum esse substatere accidentibus, id est recipere in se accidentia. Sed contrâ Primò, quia in hac definitione non comprehenditur Deus, qui tamen propriè est substantia. Contrâ Secundò, quia aliqua accidentia recipiunt in se alia, & substant illis, vt in communi sententiâ quantitas substat accidentibus communibus, & in certissima sententiâ substant verè omnia accidentia vel durationi, vel vbicationi.

Dices, substantiam debere omnibus substatere. Sed contrâ, quia anima & omnis forma substantialis non substat accidentibus omnibus, scilicet his quæ in materiâ recipiuntur. Adde, fieri circum-

lum in hac explicatione; eo enim ipso, quod explicat per ordinem ad accidens, iam supponit cognitionem essentiam accidentis, in qua est præsens tota difficultas, & fit vitiosus circulus: dicitur enim, substantia est quæ substantiat accidentibus, accidentia quæ sunt in substantiâ, vel quæ sunt supra substantiam, quo modo nullibi figitur pes, sed res manet tam dubia ac antea. Ratio à priori est, quia inter duo membra adequatè diuidentia vnam rationem superiorem, difficultas, quæ est in explicandâ vnâ, est etiam in alterâ: cognitâ enim quacumque ex illis, altera statim cognoscitur, saltem per negationem alterius. Cum ergo in præsentia tota difficultas sit de conceptu substantiæ, eadem est de conceptu accidentis, non habet ergo vnum per aliud explicari.

Tertia ergo sit, accidens esse id, quod inhæret, substantia verò quæ caret tali inhærentia. Sed contra. Primò, quia vel hac inhærentia solum sumitur pro dependentiâ à subiecto materiali, in hoc autem sensu forma equi v. g. vnio illius cum materiâ, item substantia illius non poterunt esse substantiales, cum pendeant à subiecto materiali, quod idem est de alijs formis materialibus, imò & de modalibus omnibus, v. g. substantijs, si hæc modi sint, de quo alibi; ergo inhærentia seu dependentia à subiecto habet se per accidens ad rationem substantiæ vel accidentis; in alio verò sensu non potest dari inhærentia, nisi petatur principium, ergo per inhærentiam non explicatur conceptus substantiæ. Secundò, quia in quocumque sensu accipias inhærentiam, rogo, Vnde inferas, formam equi illâ carere? petiri verò in quantitate? Dicitur, Quia quantitas est accidens. Contrâ, ergo dicitur, quantitatem esse accidens, quia habet inhærentiam, & habere inhærentiam quia est accidens, in quo manifestum committitur circulus. Tandem, quia non explicas, quid sit inherere, de quo est præsens tota difficultas.

Quartò alij explicant substantiæ conceptum in eo, quod constituat vnum per se; accidentis verò in eo, quod non constituat vnum per se, sed potius inhæreat: ad hoc autem requirunt, vt partes substantiales sint incompletæ, alioquin non poterunt vnum perficere per se, accidentia verò, quantitatem v. g. dicunt esse completa radicaliter, & solum illis deesse inhærentiam: ex quo inferunt, non posse constituere vnum per se cum subiecto, & consequenter non esse substantiam. Sed hic modus dicendi videtur improbabilius præcedentibus, quis enim vnquam dixit, albedinem seorsim esse magis completam, quàm formam equi? Vel si sit magis completa, rogo te, explices hoc maius complementum, & caue ne petas principium, reddendo pro ratione huius complementi quod sit accidens, aut quod petat inherere, id enim est quod inquirimus, cur scilicet sit accidens, cur petat inherere, cur sit completa radicaliter. Contra hos agendum est, sicut in Physicâ dixi contra negantes vnionem & modos; accipiendi enim sunt simul omnes termini & phrasæ, quibus explicant conceptum substantiæ, ne ex vnâ ad aliam perpetuò saltent, & interrogandi, quid per illas omnes simul dicant, & cur illa omnia potius albedini quàm materiæ primæ conueniant. Dices fortè, Id habet à suâ naturâ. Sed contra, si maiorem explicationem non quæris, potuisses facilius & breuius dicere, quantitatem naturâ suâ habere esse

accidens, & non substantiam, nec opus erat recurrere ad hoc maius complementum & alios terminos. Contrâ deinde, ratione à priori, quia ex albedine & subiecto non resultat vnum per accidens, sicut exercitus vel Respublica dicitur vnum per accidens, sed absolutè vnum per se, eò quod vera, realis & rigorosa vnio intercedat inter subiectum & albedinem, ergo per vnum per se non differt substantia ab accidenti.

Respondebis, vnum per se in præsentia non sumi, prout opponitur præcisè vni per accidens, sed prout dicit vnum per se substantiale oppositum concreto accidentali. Contrâ, ergo dicitur, eam esse substantiam, quæ constituit vnum per se non accidentale, quod est manifesta petitio principij.

Quintò alij dicunt, eam esse substantiam quæ fundat substantiam, accidens verò quod fundat inhærentiam. Hæc explicatio etiam relabitur in præcedentes, ideoque faciliè rejicitur Primò, quia substantia & inhærentia non possunt explicari nisi per substantiam & accidens, ergo substantia & accidens non debent explicari per substantiam & inhærentiam. Contrâ Secundò, quia rogo, cur quantitas non fundet substantiam, sed inhærentiam, forma verò equi fundet substantiam, non inhærentiam, quod nullatenus ab his explicatur, etsi aliunde ea differentia assignetur, inde defumenda est ratio substantiæ vel accidentis, quin recurratur ad inhærentiam vel substantiâ, quæ sunt passionem substantiæ vel accidentis, & non cognitionem substantiæ & accidentis.

SECTIO III.

Alterâ sententiâ reiectâ.

SEXTÒ alij substantiam dicunt esse, quæ est de primo constitutiuo rei. Eam autem dicunt rem, quæ absolutè & vulgò res dicitur, homo v. g. leo, equus, &c. & quæ dicitur manere eadem, licet alia mutantur, si quis v. g. emat equum frigidum, qui postea agitatione incalcescat, non dicitur postea diuersam rem habere ac antea, nec dicitur emisit calidum vel frigidum, sed equum vel canem: ergo equus, canis, homo sunt quæ absolutè dicuntur res; album autem calidum vel frigidum non dicuntur absolutè res, sed modi affectionesque rei. Quia ergo materia, forma equi, & vnio sunt de conceptu equi, qui dicitur absolutè res, albedo autem non est de conceptu equi, sed de conceptu albi, ideo albedo non dicitur substantia, sic verò forma equi, materia & earum vnio Confirmatur: interroganti, Quid est hoc? non respondetur, Album vel nigrum, vel frigidum, sed, Homo, leo, equus; ergo id quod constituit rem, & quo respondetur quæstioni in quid, est substantia, quod verò respondetur quæstioni in quale, erit accidens, album vel nigrum, &c. Et in huius confirmationem potest etiam adduci mysterium Eucharistiæ: interroganti enim, Quid est hoc? ostendendo species Sacramentales, respondetur, Corpus Christi, non verò dicitur, Albedo aut calor; ergo, quia substantia est id de quâ inquiritur per *in quid est hoc*. Hoc explicatione videntur sibi reduxisse quæstionem ad prima principia.

Sed adhuc puto difficultatem non enodatam, Primò, sicut enim mutato calore, frigore, albedine,

Cccc ne,

ne, &c. semper manet eadē manus, ideoque dicis, calorem, &c. non esse substantiam; sed accidens, quod quid verò constituit manū, esse substantiam, ita factis his omnibus mutationibus etiam manet idem quantum, imò etiam separata ipsa forma manet idem quantum, ergo etiam quantum erit substantia, si illud est substantia, quod perseverat factis mutationibus, quas per sensus percipimus.

16 Vel si exemplum *quantum* non videtur vrgere, accipio *corpus* & dico, sicut mutata albedine, frigore, vibratione, dicitur manere idem Petrus, ita mutata forma substantiali, animā v.g. dicitur manere idem corpus, & interrogati, Quid hoc est? respondetur, Corpus humanum, ergo sola ratio corporis erit substantia, non autem forma cadaveris, aut anima rationalis: sicut quia ablata albedine manet idem Petrus, dicis Petrum esse substantiam, albedinem verò accidens.

Fortè responderi poterit, corpus esse quidem substantiam, non tamen completam, Petrum autem esse completam. Sed ni fallor, in hoc petitur principium: nam ex eo, quod ablata albedine manet idem Petrus, non solum inferunt hi Petrum esse substantiam, sed etiam completam, & consequenter albedinem non esse villo modo substantiam; ergo pari ratione, quia ablata forma manet idem corpus quod erat antea, & ab omnibus dicitur idem corpus, debet etiam inferri, formā non esse villo modo de conceptu substantia: vel debes dare rationem, cur forma superueniens, supra id quod dicit corpus, sit etiam substantia, non verò albedo adueniens Petro. Et certè ex hoc modo loquendi nihil magis de vna quàm de aliā infertur, ut contendit.

17 Dices Secundò: Sine formā non est Petrus, unde forma est de conceptu substantia. Sed hoc facile rejicitur, quia etiam sine albedine non est album, etiam si maneat Petrus. Iam ergo, unde poterimus determinare, cur album, quod non manet manente Petro, non sit substantia, & Petrus, qui non manet manente corpore, sit substantia. certè ex his mansionibus parum infertur de vno magis quàm de altero. Vrgo, etiā quando idem Petrus parum debilitatur, & amittit aliquid de materia, adhuc dicitur manere idem, & tamen illa materia erat complementum substantia.

Respondebis, tunc non manere eundem adequatè qui heri erat, at ablato calore manere eundem etiam adequatè. Sed hæc responsio potest habere duos sensus. Primum, ut ablata aliqua parte materia dicis, Petrum non manere substantialiter adequatè eundem, ablata verò albedine manere adequatè eundem substantialiter. In hoc sensu petitur principium manifestè: nam ego non minùs contendo, albedinem esse complementum substantia, quàm illam partem materia quæ deperdita est, eò quod eodem modo in vtroque casu dicatur manere idem Petrus; tu verò respondes, non esse eandem rationem, eò quod materia quæ

18 est amissa, erat pars substantia; hoc enim dicis formalissimè, quando dicis, sine illā non manere totam substantiam, at albedo amissa non erat pars substantia, quod idem est ac dicere, quia non erat substantia, quæ est tuamet conclusio. Si verò illa responsio, ablata materia non manet idem Petrus adequatè, ita intelligatur ut non habeat absolutè omnia quæ heri, in hoc sensu est certa & per se nota. Sed in hoc sensu etiam ablata albedine non

manet idem adequatè qui heri erat, id est, non habet omnia quæ heri habebat, iam autem rationem reddere cur albedo non sit aliquid substantia, licet verò illā materiā amissā, non poteris villo modo ex eā phrasi, vel modo loquendi, quod solum ego iam contendo. Et puto, me ostendisse manifestè, etiam si in re tantum vna sit substantia, altera non, ut in re tu benè doces. Ratio à priori totius impugnationis est, quia quod tu dicis de albo respectu Petri v.g. ego dico vel de Petro respectu corporis, vel de hoc prædicato *pinguis* respectu eiusdem: & quoad modū loquendi idem est de vtroque; differentiam autem semper assignas supponendo vnum esse accidentale, aliud non, quod est formalissimè, cum in quo verlamur.

Secundò—principalius impugno eam doctrinam, quia hoc nomen *res* etiam vulgò acceptum non solum significat substantiam, sed etiam accidentia, vel, ut melius dicam, concretum accidentale, quod probo ipsi adversariorum exemplis: quia enim non dicitur quis emere album aut nigrum, sed equum, canem, inferunt, equum & canem & esse res & substantias, album autem & nigrum esse accidentia. Atqui eodem modo dicitur quis emisse statuam, pallium, librum, domū, sicut equum, leonem, &c. ergo statua, palliū, liber erunt concreta substantialia, quia dicuntur res vulgò sicut equus & leo; quod tamen aperte falsum est, nam statua, pallium, &c. dicunt formam artificialem accidentalem; quā in ratione pallij, statuæ, &c. constituuntur. Idem est in omnibus alijs concretis artificialibus, quæ licet sint accidentalia, absolute tamen vocantur res: imò ex varietate formæ accidentalis sæpè dicitur quis, non habere eandem rem quam antea, ut si quis haberet omnes partes domus, non tamen dispositas, & postea ex illis constitueret domum, diceretur habere diversam rem ab antiquā. Eridem est in alijs artificialibus concretis, & etiam in ipsis naturalibus entibus hæc omnia contingunt; dicitur enim quis emere niuem, gelu, cum tamen ut sic constituatur per accidentia. item dicitur effundere sanguinem, habere sanguinem, &c. de alijs humoribus, cum tamen hæc in ratione talium constituantur per aliquid accidentale etiam in sententiā adversariorum. Confirmatur: quia etiam interrogationi in quid respondetur per aliquid accidentale, ergo non benè dicitur, id quod respondetur quæstioni in quid esse substantiam. Consequentia est cuius. Antecedens probatur in omnibus exemplis nuper allatis: nam rogati, Quid est hoc? & lignanti pallium, statuam, &c. respondetur, Statua, pallium, &c. quæ omnia, ut dixi, constituuntur per aliquid accidentale in ratione talium.

Responderunt huic obiectioni adversæ patris Auctores, etiam in his exemplis à me allatis cognosci vulgò statuam esse rem secundum quid, & formam statuæ esse accidens, quia eā ablata manet lignum. Sed hanc solutionem facile rejicio, 19 Primò, nam licet id sit verum in exemplo de statuā, in niue tamen, certè vulgò non scitur, illam esse formam substantialem; multi enim Philosophi dixere, ibi esse diversam formam. quomodo ergo iam vulgus, rustici & feminæ facient eam distinctionem, quod scilicet ibi non sit formæ substantialis mutatio? Secundò etiā in illo exemplo, licet vulgus sciat statuam esse accidens, eò quod maneat idem lignum, etiam vulgus dicit, formam equi

equi esse accidens quia manet idem corpus, quod est etiam terminus, quo responderetur questioni in quid. Vide omnia quæ dixi in præcedenti argumento.

22 Tertiò tandem & magis ad rem, quia saltem hinc euinco, ex eo quòd rogetur, Quid est homo? non sequi esse substantiam, quia eodem modo sine ullo discrimine dicitur, Quid est hoc? Pallium: & quando circa pallium fit interrogatio per nomen quale, numquam ullus respondebit, Est pallium: imò etiam si de panno ipso loquatur quis, respectu cuius est accidens forma pallii, & roget. Qualis est iste pannus? non respondebunt etiam ipsi Philosophi, Est pallium, sed, Est albus, viridis, bonus, malus, &c. Vides ergo regulam illam de interrogatione in quid vel quale hic omnino fallere, vbi numquam responderetur in quale sed in quid semper etiam ab his, qui aperitè sciunt illud concretum esse accidentale. Certè non video, quomodo clariùs possit ostendi, illam regulam non esse bonam ad distinguendas substantias ab accidentibus.

Virgeo eandem impugnationem à contrario, quia aliquæ res substantiales in vulgari acceptatione non dicuntur res, nec ex illarum variatione dicitur variari res, ergo hoc non est proprium accidentis, ut contendebant aduersarii. Probo Antecedens: sicut enim quis emens equum non dicitur emisse album vel nigrum absolute, ita nec dicitur emisse pinguem vel macrum, vel debilem, vel mancum absolute, sed ad summum cum addito mancum vel debilem equum, vel pinguem, quomodo etiam dicitur emisse equum album vel nigrum: atqui in quo equus constituitur in ratione pinguis vel integri, sunt partes continuatæ & integrantes, quæ in aduersariorum & omnium sententiâ sunt substantiales, ergo concretum ex his partibus, licet sit substantiale, adhuc tamen vulgò non magis dicitur res, quàm concretum album. 23 Confirmatur: nam quia equus augetur, non dicitur quis habere aliam rem magis, quam non dicitur cum ex calido sit frigidus equus, vel è contrario. Confirmatur præterea, quia interroganti, Quid est hoc? non responderetur, Pinguis, mancus, integer, sicut nec albus aut niger, sed, Equus, leo, &c. ergo, &c.

Responderunt etiam huic argumento, crassitiem esse partes, quæ idèò non dicuntur emptæ, quia per se primò emittitur compositum. Sed contrà virgetur, Ergo pari ratione diceret quis, album esse partem substantiæ, non tamen dici emi aut vendi, quia per se solum venditur aut emittitur compositum; ergo hinc non magis euincis, albedinem non esse quid substantiale, quàm non euincis de crassitie, vel è contrario. Et hæc est euidentissima replica contra hunc modum loquendi,

24 Quem Quarta impugno ratione à priori, quia esse substantiam vel accidens, est independens ab intellectu & à nostro modo loquendi, quòd scilicet id dicamus rem, aut illud explicemus his vel illis vocibus, ergo hæc sententiâ non explicat proprium substantiæ conceptum. Tandem, quia licet hæc omnia vera sunt, non explicat rationem differentia, quæ in ipsis datur à parte rei pro fundamento, ut quantitas non dicatur res, seu non sit substantia; scilicet verò forma equi, quod in præfenti inquirimus: non enim quærimus, quæ sint substantiæ, sed in quo conceptus substantiæ consistat, quod non explicatur ab his.

SECTIO IV.

Substantia non consistit in independentiâ à subiecto.

25 Iam Septimò posset quis dicere, substantiam esse, quæ non pendet ab alio ut à subiecto, accidens verò quod pendet & causatur ab alio materialiter. Et hæc videtur fuisse sententiâ D. Thomæ aliquibus in locis, & præsertim 3. Parte, q. 77. art. 1. ad 2. vbi docet, substantiam esse, quæ exigit non esse in alio, ut in subiecto; accidens verò, quod perit esse in subiecto. Hæc sententiâ sufficientem assignat differentiam de re inter substantiam & accidens, non tamen veram; quod probatur Primo, quia omnis forma substantialis materialis in omnium ferè sententiâ causatur materialiter à subiecto, ideoque non per creationem, sed per generationem producitur: idem est in vnione substantiali & in subsistentiâ, quæ etiam causantur materialiter ab extremis vnitis, & à naturâ subsistente, ergo dependere à subiecto, conuenit etiam substantijs. Verum, quia licet hæc dependentiâ ut à causâ materiali, communiter concedatur ab omnibus, ut & nos eam concessimus, non tamen potest efficaciter persuaderi, ut dixi Disput. viii. Physicæ à numero 2. & si quis eam proteruè negaret, vix posset conuinci; idèò Secundo efficacius impugno prædictam explicationem independentem ab hac opinione de causalitate materiali. Rogo enim, Vnde infers, quantitatem pendere à materiâ ut à subiecto educationis, non verò formam equi, ut possis dicere, hanc esse substantiam, illam verò accidens? Certè nec leuem rationem, experientiæ poteris adducere: nam sicut non posse formam equi esse sine materiâ, & vnionem sine extremis (quod quidem efficaciter probatur) saluas tu sine causalitate materiali per solam dependentiam ut à conditione, ita eodem modo saluabo ego dependentiam quantitatis à materiâ sine materiali causalitate, asserendo, præcisè pendere ut à conditione: quod idem est de albedine, & alijs accidentibus; ergo etiam concessio eo falso principio, adhuc non reddis rationem cur hæc res sint substantiæ, non verò illæ, quod in præfenti inquirimus.

27 Ad D. Thomam respondeo, eum locutum esse de substantiâ totali, non de partiali: illam certum est non posse dependere à subiecto (cum enim subiectum sit pars substantiæ totalis, & nihil possit in seipso recipi; non potest substantia totalis recipi, aut pendere à subiecto, substantiam verò partialem pendere posse à subiecto, vel esse in illo, constat ex dictis: nec à D. Thomâ negatur, cum passim doceat, formas substantiales materiales educi ex materiâ. Imò prædictis in locis non solum negavit substantiæ dependentiam à subiecto, sed etiam recipi in illo, seu esse in illo, quod tamen certum est, etiam in principijs eorum quos impugno, non repugnare substantiæ partiali, cum primus rationalis sit forma corporis, ut definitum est in Concilio Lateranensi sub Leone X. Ne ergo D. Thomas aliquid apertè falsum & contra seipsum passim docuisse dicatur, exponendus est de substantiâ totali, non de partiali; quod non reperitur in accidentibus, quia omnia accidentia siue totalia siue partialia recipiuntur in subiecto: imò, ut

Cccc 2

melius

melius dicam, non potest esse accidens totale, quia omne natura sua est incompletum, & ordinatur ad subiectum cum quo unitur.

SECTIO V.

Quedam praeimitto pro vera sententia.

28 **E**x dictis hucusque constat, quam sit difficile conceptum substantiae & accidentis explanare. Pro quo adverte Primò, in hac quaestione misceri aliquid de re, de nomine aliquid. De re quidem, in assignanda differentiâ inter materiam & formam equi & unionem & subsistentiam ex una parte, & quantitatem ac qualitates ex alterâ. De nomine verò, verum propter eam differentiam dicenda sunt substantia vel accidens.

Aduerte Secundò, inter primum subiectum, seu quod primò per se existit (quod addo propter Deum, qui non est propriè subiectum) & quantitatem, aliaque accidentia faciem esse differentiam de re: nam quantitas & alia accidentia non per se, sed in alio existunt, Deus verò, Angelus, materia prima, non in alio sed per se existunt; ratione autem huius differentiae bene potest Deus, Angelus, materia dici substantia, quantitas verò & alia qualitates dici accidentia.

29 Aduerte Terriò, formam equi, leonis v.g. &c. de re in hoc differre à quantitate, albedine, aliisque qualitatibus, quòd sit prima radix aliorum accidentium, item sit id ad quod disponitur materia per quantitatem, calorem, &c. unde quantitas solum habet esse quasi dispositio ad formam equi; haec verò est, quae per se primò intenditur à natura, & à qua promanant cetera quae in composito sunt. Haec differentia de re à nemine potest negari, indeque suadet, quia quantitas, si distinguatur à materia (de quo infra) nullum alium praestit effectum, quam impenetrabilitatem in ordine ad locum cum alio corpore quæto; per hoc item eam non esse primam radicem, aliorum accidentium: nec item esse id, quod primò & per se à natura intenditur, ex ipsis terminis patet; calor verò, humor, siccitas, leuitas si distinguantur, ut etiam ex terminis constat, non sunt primae radices, tum quia promanant ab aliâ formâ, tum quia inuicem se habent disparatè, nec enim humor à siccitate vel à calore promanatur.

30 At verò forma equi est id ad quod omnia accidentia ordinantur, & propter quam à natura intenduntur; cetera verò, quae postea sunt in subiecto, radicantur in illâ: quod quidem habent ex sua natura, nosque id experientiâ & ratione inde deductâ cognoscimus. Ideo enim in Physicâ probauimus, dari formam substantialem, quia materia prima de se est indifferens, nec exigit has potius operationes quam illas, haec accidentia potius quam illa, ergo debet dari aliquod aliud principium radicale, in quo tot accidentia varia, tot operationes in se subordinate primò radicentur. Nec enim potest intelligi, ea accidentia habere se quasi disparatè & independentè inter se; quod vel inde patet, quia licet amittantur aliqua, postea recuperantur, ut quando aqua calefit, quae postea recuperat pristinam frigiditatem; aliquando verò ita amittuntur, ut nunquam possint recuperari: cuius differentiae nulla potest esse alia ratio, nisi quia in uno casu manet prima & praeci-

pua radix, quae postea absente contrario se reducit ad pristinum statum, in alio vero non manet, ideoque nec priora accidentia recuperantur.

Haec est una è praecipuis rationibus & experientis, quibus omnes Philosophi probant existentiam formae substantialis. Vide P. Suarez Disputatione 15. Metaphysicae, sect. 1. Ex hac ergo ratione, quâ ipsi probant formam substantialem, explico ego substantiam, nec aliunde potest melius explicari; dico ergo, de re aliquam esse formam, quae est prima radix reliquarum; hanc autem dicimus formam equi, leonis, &c. alias verò esse quae non sunt prima radix, sed potius ex illâ priori pullulant.

Quarto adverte, concretum aliquod tunc esse substantiale secundum se totum, quando forma, quam dicit, est prima radix ceterorum; tunc verò esse accidentale, quando forma, quam dicit, est accidentalis: quare unionem esse substantiam vel accidens, non est aliunde desumendum, quam ex eo quòd forma, quam unit cum subiecto, sit substantia. Ratio à priori constat ex dictis, quia forma non est radix harum operationum & accidentium, nisi ut unita: imò primò & per se ea accidentia & dispositiones non tam ad conseruationem formae, quam unionis ordinantur, ut patet in homine, ubi ex defectu eorum accidentium sola unio destruitur, non animus; ergo unio ingreditur per se substantiam conceptum, si forma sit substantia: quòd si forma esset accidens, certum etiam est à contrario, unionem non posse esse substantiam, cum non ingreditur intrinsecè conceptum primae radices.

SECTIO VI.

Vera sententia proponitur.

CONCLUSIO sit. Conceptus substantiae est quicquid intrinsecè constituit primam rem. Nomine autem *prima rei* intelligo id quod primò & per se intenditur à natura, vel primò & per se existit; vel, quia est prima radix ceterorum. Per hanc definitionem primò includitur Deus & omnes substantiae simplices, quia primò & per se existunt: includitur etiam materia prima per se existens; includuntur praeterea omnes formae substantiales, quae sunt primae radices, iuxta supra dicta; item unio, ob dicta supra: excluduntur verò à ratione substantiae quantitas, calor, &c. primae qualitates, colores, duratio, vbicatio, & consequenter entia artificiosa, ut talia licet vulgò res dicantur; quia haec omnia nec per se primò existunt, nec sunt de conceptu primae radices, ut etiam ex dictis constat; imò potius accidunt rei primae, sunt ergo accidentia. In hac Conclusionem recentiores è numero 14 supra dicunt se temper fuisse, solo tamen nomine aliter rem explicuisse. Verum, ut dixi paulò antè, oportet eis vocibus rem explicare, quae & non sint communes aliis à definito, & omni definito conueniant, deducantque res ad prima principia, non verò ad solum modum loquendi.

Haec nostra sententia in re debet esse communis, quia, ut dixi, ex hoc capere omnes probant dari formam quae sit substantia, ergo per hanc primam radicem explicant conceptum substantiae; id autem, quod ibi dicunt, transfero huc ad pro-

proprium locum, ubi de conceptu substantiæ agitur. Ratione probatur hæc explicatio, impugnatione ceterarum. Secundo, quia in ea rectè explicatur differentia substantiæ ab accidenti, sine vilo circulo petitioneve principij, & non per solas novas voces, traditque discrimen manifestum de re; Tertiò denique solutione eorum quæ contra illam obiici possunt.

Prima obiectio sit: Quia sola materia videtur esse prima radix, cum in ipsâ radicetur forma substantialis, ergo sola illa est substantia. Respondeo facile (quod & omnes tenentur præstare in præfenti) materiam esse subiectum indifferens adpropè infinitas formas & accidentia contraria, nec magis exigere hæc quàm illa, ideoque non esse radicem eo modo quo forma, nam hæc determinando materiam indifferens, eam reddit exigentem & primam radicem determinatam. Vnde non solâ materia, sed multò melius forma est prima radix, & substantia iuxta suprà dicta. Vel respondeas aliis terminis, materiam esse primam radicem in genere causæ receptivæ, formam verò effectivæ.

35 Sed urgebis contra solutionem: Ponamus exemplum in materiâ cæli, quæ in probabili sententiâ est incapax aliarum formarum, ergo illa sola erit radix determinata, & consequenter sola erit substantia. Quod si id negetur in materiâ cæli, quæ de facto datur, saltem obiectio habebit locum in materiâ aliquâ diuinitus possibili de se alligatâ vni formæ substantiali in specie, in quâ proculdubio nulla includuntur contradictoria, propter quæ quælibet possibilitas neganda sit. Respondeo, licet illa materiâ in genere causæ materialis sit determinata, exigatque hanc vel numero vel specie formam, adhuc tamen non esse primam radicem eo modo quo forma, quia neque continet in se formam illam, nec alia quæ ex illâ formâ resultant, sed solum se habet vt subiectum passuum respectu illius, quod non sufficit ad primam radicem, prout à nobis explicatur; ad hanc enim requiritur exigentia fundata in contentiâ respectu eorum ceterorum. Quam solutionem omnes tenentur admittere, vt probent, vltra materiam cæli dari formam substantialem, & non præcisè plura accidentia perficientia illam materiam, nisi dicere velint, cælum esse prorsus simplex; tunc enim, cum non sit materia & forma, cessat obiectio facta, quæ contendeat, solam materiam illius esse primam radicem, & consequenter solam esse substantiam. Dicendum ergo tunc esset idem de cælo, quod modò de Angelo. Verùm quia, vt paulò antè dixi, obiectio habet vim in aliâ materiâ possibili, primæ standum est solutioni.

36 Ex his inferes, cur dispositiones, licet petant formam, non sint primæ radices: nam non exigunt formam eò quod illam continent, neque item forma intenditur propter dispositiones, & hæc propter se, sed potius è contrario dispositiones intenduntur propter formam, ad quam in genere causa materialis disponunt. Quod si eas non producit, ideo est, quia iam reperit illas productas. Quando autem magnâ ex parte amittuntur, si maneat forma, ab ea reproducentur, vt de aquâ se ad pristinam frigiditatem reducunt, dixi suprà. Et hinc consequenter in Physicâ defendi communem sententiam, aientem, repugnare in

viuentibus formas partiales, ostendens, eas non posse esse substantias, neque ab earum Auctoribus posse vllum discrimen assignari inter illas & primam passionem aliorum entium, ratione cuius possint illis formis conceptum substantiæ tribuere, quem negant primæ passioni, nisi repetendo terminos & conclusionem ipsam, dicendoque, quia complentur substantialiter, quia faciunt ens per se, &c. quæ est ipsamet Conclusio, & ex dictis hic Sect. 1. & 2. facile impugnantur tales modi loquendi.

Secunda obiectio sit: Quia si produceretur à Deo aliqua substantia nullatenus operatiua, composita tamen ex materiâ & formâ, illa forma non esset radix ceterorum, cum nihil produceret, nec per se existeret, quia non esset primum subiectum, ergo illi non conueniret definitio substantiæ tradita, cum tamen esset substantia. Fortè aliquis diceret, repugnare talem substantiam non operatiuam: sed melius eâ nunc admittâ respondeo, illam formam tunc futuram primam radicem negatiuè, id est, quod non accideret primæ radici, seu quod non radicaretur in aliâ priori, quod sufficeret vt non esset accidens, & consequenter vt esset substantia; esset enim prima res, id est primò & per se & propter se intenta à naturâ, sicut qualibet substantia simplex, & vt sæpè repetui, omnes tenentur recurrere ad hanc solutionem, vt ostendant illam formam esse substantialem.

Verùm hic replicabis: Esse primam radicem negatiuè, non est propriè esse primam radicem, ergo propriè illa non erit substantia; vnde etiam sequitur, Deum non esse propriè substantiam, quia non est propriè radix. Respondebis, illum esse ratione nostrâ radicem suorum attributorum. Sed hoc facile reicitur, nam esse radicem ratione nostrâ non est verè esse radicem, ergo nō erit substantia, quia verè non habet definitionem substantiæ. Respondeo Primò; hinc solum à me inferri, non dari vnum conceptum substantiæ communem omnibus, sed substantiam definiri sub disiunctione, esse id quod est prima radix ceterorum, vel quod ante se non habet aliam radicem priorem. Dixi autem, sæpè non esse inconueniens definire aliquando hoc modo sub disiunctione, quando aliter non possumus. Respondeo Secundo, posse dari hinc conceptum communem omnibus verè & sine disiunctione, scilicet, substantia est ens non habens ante se aliam sui priorem radicem. Hoc conuenit Deo & omnibus substantiis, siue sint operatiuæ siue non. Quod verò detur hæc definitio in ordine ad negationem, non obest; nam multa nos non aliter explicamus nisi in ordine ad negationem, vt spiritualitatem, irrationalitatem, &c.

Tertia & difficilior obiectio sit, Quia substantia est substantia, & tamen non est de conceptu primæ radices, imò potius ipsa pullulat ex primâ radice, nempe ex formâ substantiali vnità materiæ, nec per se existit, quia pendet à subiecto, ergo non illi conuenit tradita definitio. Respondeo, sicut substantiam non agnouimus ratione naturali, nec à posteriori, nec à priori, nec experientiis, sed solum ex Fide, & ex hac solum nouimus eius existentiam (vt dicam infra) ita non posse nos reddere rationem naturalem, cur ea sit substantia. Ratio ergo desumenda est ex his

quæ docet Fides: & sicut omnes, quocumque modo tradant definitionem substantiæ, eam definitionem ex Fide applicant substantiæ; ita ego dico ex Fide, substantiam esse complementum primæ radices, seu rei per se existentis in ratione talis, & in eodem genere, quantumvis ab ipsâ primâ radice incompletâ, id est à naturâ pullulet, unde iam illi conuenit definitio à nobis tradita, id est esse de conceptu primæ radices seu primæ rei completæ & perfectæ; & sicut forma est complementum in esse substantiæ, & vnio est complementum vtriusque quod ratione naturali demonstratur, ita ex Fide infero, substantiam esse complementum vltimum substantiæ in vltimo genere, ideoque & esse substantiam, nam natura ante substantiam est quidem substantia, non tamen perfectæ & integra, sicut materia ante formam, & vtrique ante unionem.

Sed replicabis: Ergo etiam prima passio erit substantia eodem modo, quia erit de conceptu primæ radices completæ, & integræ. Nego sequelam, quia prima passio v. g. intellectus, iam supponit primam radicem, scilicet naturam: aliunde autem non est ratio naturalis, sicut nec in substantiâ, nec ratio ex Fide, quæ reperitur in substantiâ, ideoque non est cur dicamus esse de complemento primæ radices in eo genere, sed potius dicamus esse primum quod oritur ex radice completâ in suo esse substantiali, unde erit primum accedens, non verò vltimum complementum substantiale. Hæc apparet mihi clarior substantiæ explanatio: si quis meliorem inuenierit, libenter eam ab illo audiam.

Ex hac explicatione infero, nullam actionem esse substantiam, sed actiones substantiales distinguui ab accidentalibus præcisè, quia per illas produciuntur substantia, per has verò accedens. Illatio inde suadet, quia actio omnino est extra conceptum primæ rei, solumque ponitur vt via ad primam rem, & sicut causa efficiens non est de conceptu & substantiâ effectus, ita nec actio quæ produciuntur; actio enim reducitur ad ipsam causam efficientem. Quod explicatur vltius, quia etsi actio poneretur in agente (vt plures voluerunt, præsertim si sermo sit de creaturâ) non ideo res v. g. Angelus esset minus perfectè substantia quam modò. Quod si nos eam actionem in Angelo ponimus, non est quia per eam compleatur, aut constituatur in ratione substantiæ, sed quia nullum magis proportionatum subiectum respectu illius inuenimus. Undeeductiuas actiones non in ipso termino producto, sed in illius subiecto recipi dicimus; ergo actio non est de substantiali complemento sui termini. Tandem confirmo: actio propter se nullo modo sed propter terminum intenditur à naturâ; ergo non est prima res, sed aliquid accedens primæ rei, non quia ordine naturæ sit posterior, cum repugnet, terminum existere ante actionem quæ produciuntur, sed quia in intentione est vltimum, sicut dispositiones respectu formæ substantialis, ad quam præparant materiam, etiam si sint priores naturâ, sunt tamen intentæ non propter se sed propter formam.

SECTIO VII.

Diuisio Substantiæ.

SUBSTANTIA potest diuidi, sicut & ens, in creatam & increatam, de qua diuisione nihil noui occurrit dicendum. Vltius substantia creata potest diuidi incompletam, & in completam. Hæc est forma secundum se, materia secundum se, vnio, &c. ita autem totum compositum, ex eis partibus resultans. Diuisio hæc non est rigorosa, quia vnum membrum includitur in alio, ponitur tamen, vt intelligatur diuersitas substantiæ.

Teritiò diuiditur substantia in materialem & spiritualementem, & sic per omnes illas differentias, quæ in arbore Prædicamentali poni solent vsque ad Petrum v. g. quæ diuisio etiam est propria entis. De eius membris, sicut de conceptu rei materialis & spiritualis, videntis & non viuæ, dictum est in libris de Anima, ideoque eam in præfati omittimus.

Diuidi etiam solet ab aliis in vniuersalem & particularem, sed hæc extrema non sunt reales, quia non datur à parte rei natura vniuersalis, sed omnes sunt particulares; ab intellectu verò sunt extrinsecè vniuersales per conceptus confusos, iuxta dicta in Logica Disput. vi.

De modo quo substantia à suis inferioribus & membris diuidentibus participetur, & an sit transcendens an non, an vniuoca an analoga, dictum etiam est in Logica Disput. xi. dum egimus de Transcendentia & vniuatione entis, de quo eadem est ratio, quantum ad hoc, quæ de substantiâ.

SECTIO VIII.

Quis sit effectus formalis substantiæ.

ADVERTE Primò, Philosophos antiquos ignorasse prorsus substantiam de qua nos, quia huius notitia eruta est ex mysterio Trinitatis & Incarnationis; scimus enim ex hoc, naturam humanam Christi caruisse propriâ substantiâ, ex quo euidenter inferitur, dari in homine vitam naturam humanam, quæ tota fuit in Christo, aliquid aliud quod sit substantia, quo caruit humanitas Christi, & cuius loco habuit diuinam substantiam. Ex homine autem philosophamur ad omnes alias substantias creatas, de quibus eadem videtur esse ratio. Hoc posito, antequam alias quæstiones de substantiâ examinemus, primò disquirendum est, quis sit substantiæ formalis effectus, vt ex eo possimus inferre, quomodo distinguatur, & in quibus rebus ponenda sit.

Aduerte Secundò, substantiam esse genus, & ad personalitatem & ad meram supposititatem. Supposititas mera, propria est naturæ irrationalis, personalitas verò est propria naturæ rationalis. Vbi obserua, eandem substantiam comparatam cum diuersis naturis, posse esse personalitatem, aut supposititatem meram, vt v. g. si substantia vtrius vniretur (vt potest) cum carlo, vel leone, non constitueret tunc cum illo personam, sed merum suppositum; vnita autem cum humanâ naturâ, constituit personam. Hoc posito, Tri-

44 Triplex acceptio *subsistendi* ponitur à P. Molina 1. Parte quæst. 29. art. 2. Disput. 3. Prima est, quâ aliquid subsistit per se, non inhærendo alij; & hæc conuenit omnibus substantijs, quia inhærentia est propria accidentis modo supra explicato, dum de conceptu accidentis & substantiæ egimus. Secunda acceptio est, quâ aliquid est per se sine dependentiâ ab alio: ubi male nonnullus adscribit Molina, cum hic locutum in acceptione secundâ de independentiâ ab alio, ut à subiecto sustentante, & in hoc sensu negat à Molina materiæ substantiam, quasi sentiret, pendere materiam à formâ ut à subiecto sustentante. Male inquam hoc ei tribuitur; Molina enim verbum dixit in hac secundâ acceptione de tali dependentiâ ut à subiecto, & multo minus docet pendere materiam à formâ ut à subiecto sustentante; quod numquam Molina somniauit. Solum enim loquitur de independentiâ ab alio quomodocumque. unde quia materiam putat à formâ dependere, & humanitatem Christi à substantiâ Verbi, negat illis propriam substantiam; certum tamen est, illum non putasse humanitatem Christi pendere à Verbo ut à subiecto, etiam si utatur Verbo *sustentante*, sed ille omne id, à quo aliud intrinsecè pender, vocat sustentans, seu id cui aliud inexistit, quo modo etiam dicit, naturam omnem pendere à sua substantiâ. Fateor Molinam minus consequenter in hoc sensu concedere, animam subsistere, & id negare humanitati in Christo, quia etiam anima pender in hoc sensu à substantiâ, sicut humanitas Christi pender à substantiâ Verbi. Sed quidquid sit de hac secundâ acceptione,

Tertia est, quâ aliquid sitit seu subest alijs omnibus rebus, quod solis suppositis conuenit; substantiam autem dicit esse modum positium, quo suppositum redditur substantians alijs omnibus.

P. Molina in præsentia non explicat, in quo consistat formalis & proprius effectus substantiæ strictæ, quod nos inquirimus, nam subesse omnibus alijs rebus, videtur conuenire substantiæ independenti ab omni modo superaddito. Præterea difficile est explicatu, quid hoc ipsum sit.

SVBSECTIO PRIMA.

Substantia non dat independentiam à subiecto inhæsonis.

46 Ideò alij rem accuratius explicantes, dixerunt, substantiam esse vltimum complementum substantiæ in esse substantiæ: cumque substantia formaliter constituatur per negationem inhærentiæ in subiecto, inde fit, ut modus substantiæ compleat vltimò substantiam in ratione independentis à subiecto inhæsonis, non quidem in ratione independentis à priori, quia hoc habet materia prima, anima rationalis, & Angelus formaliter ab actione creatiua, quæ est productio rei independenti ab omni subiecto à priori, sed independenti à posteriori, ita ut natura habeat à substantiâ, nullo modo dependere, neque à posteriori à subiecto inhæsonis. Explicatur hoc idem amplius à contrario ex accidentibus, in quibus datur duæ dependentiæ à subiecto inhæsonis, alia à priori, à posteriori alia, & vtrique obest conce-

ptui substantiæ; ergo etiam in substantiâ datur duplex independentia, altera à priori, & hæc proveniet ab actione; altera à posteriori, & hæc proveniet à substantiâ, ante quam substantia non est proximè independens à posteriori, sed solum remotè & radicaliter.

Hæc sententia displicet Primò, quia cum substantiæ nullam habeamus notitiam, nisi ex mysterio Incarnationis, & in eo solum doceant Patres humanitatem Christi caruisse propriâ substantiâ, unde nos inferimus illam distingui, neque apud Patres audiatur, humanitatem Christi non habere propriam independentiam à subiecto inhæsonis, non video quomodo hi tam certò intulerint, egere substantiam substantiâ distinctâ, ut non pendeat à posteriori à subiecto inhæsonis; ergo sine fundamento dicitur substantiam consistere in eâ independentiâ. Secundò, quia dependentia à subiecto inhæsonis à priori in re etiam conuenit substantiæ: ostendi enim supra Disputat. iv. Metaphysicæ à numero 10. agens de conceptu proprio substantiæ; dependentiam accidentis à subiecto in re non differre à dependentiâ formæ materialis ab eodem subiecto, etiam si vna vocetur inhærentia, alia non; neque enim minus dependet forma substantialis quàm accidentalis; ergo substantia non potest esse complementum substantiæ in eâ independentiâ à subiecto inhæsonis secundum id quod in recto dicit ea independentia.

Tertiò, quia independentiam à posteriori, ut à subiecto inhæsonis, habent materia prima, Angelus, & anima rationalis à se ipsis, ergo non provenit à modo distincto, qui sit substantia. Probo Antecedens Primò, quia si per possibile vel impossibile poneretur Angelus sine illo modo distincto, tunc esset independens ab omni subiecto inhæsonis etiam à posteriori; ergo id habet à se.

Dico, suppositionem esse destructiuam casus, quia ideò dicit Angelum esse independentem à posteriori, quia habet essentialem connexionem cum substantiâ distinctâ; quod si poneretur sine illâ, esset dependens & independens; dependens, quia non haberet substantiam; independens, quia est substantia: sicut si poneretur Angelus sine creatione distinctâ, esset creatus, ut supponimus, & non esset creatus, quia careret creatione.

Sed contrâ, quia tu ipse arguis contra Thomistas, ut probes relationem non distingui, quia si vtrumque extremum poneretur sine vllò modo distincto, esset simile; ergo similitudo non est distincta ab vtroque. Hoc est tuum argumentum, & bonum, neque reputas illam destructiuam suppositionem; ergo neque hæc quam suppono contra te, erit destructiva casus. Ratio à priori, quia ego non suppono, in eo casu Angelum esse independentem sine independentiâ, vel esse substantem sine substantiâ (hoc enim esset destruere quæstionem) sed præcisè suppono illum existentem cum solâ suâ substantiâ: quo posito inquiri, vtrum esset independens, an non. Tu ipse fateris, in eo casu futurum independentem, ergo independentia de facto ei non provenit à modo distincto, quia cum tunc careret eo modo, non posset esse independens, si hoc ab illo modo proveniret, sicut subiectum non potest ef-

se album sine albedine, quia ab illâ accipit esse album.

50 Ad exemplum de actione respondeo, eo potius redargui aduersarios, quia si poneretur per impossibile Angelus existens sine creatione, non esset factus, sed præcisè esset existens; ergo similiter, si per impossibile poneretur Angelus sine illâ subsistentiâ, sicut non esset subsistens sine illâ, ita nec independens à subiecto inhaesionis, casu quo hæc independentia sit idem cum subsistentiâ: nam sine independentiâ nequit esse independens; ergo si esset independens (sicut tu dicis) bene inferetur, eam independentiam ei non prouenire à subsistentiâ.

Quartò impugnatur ea sententia à priori, quia Angelus nullo modo est dependens à subiecto inhaesionis, neque indifferens ad dependendum, sed potius illius naturæ repugnat etiam diuinitus, 51 talis dependentia; ergo non eget modo superaddito, quo reddatur independens, sicut anima rationalis, quia de se non est indifferens ad dependendum ab accidentibus ut à subiecto, non eget aliquo superaddito quo reddatur independens ab accidentibus, alioquin liceret etiam in Angelo ponere modum distinctum, quo redderetur proximè carens partibus distinctis, quantumvis non esset indifferens ad eas habendas, etiam de potentia absolutâ, & in lapide vnâ qualitatem distinctam, qua constitueretur proximè impotens discurre, & sic in aliis rebus, quod omnino falsum est.

Quintò denique, quia, licet de se esset indifferens Angelus ad dependendum à subiecto inhaesionis, adhuc modus ille superadditus non posset tollere ab illo eam indifferentiam, aut illum proximè constituere independentem, quia illa subsistentia non supplet defectum subiecti, ipsa enim nec formaliter nec virtualiter est subiectum; ergo per illam subsistentiam non potest constitui independens Angelus, sicut non potest constitui effectus independens ab aliquâ causâ, nisi per aliam rem suppletem defectum eius causæ aliquo modo.

Tandem posset quis vrgere eam sententiam, quia ea independentia à subiecto eadem est modò in humanitate Christi, quæ esset, si non esset vnita Verbo, sed haberet propriam subsistentiam: atqui non habet modò eandem subsistentiam, quam tunc; ergo subsistentia non est formaliter independentia. Consequentia cum Minori sunt euidentes. Maior probatur, quia perinde non subiectatur in subiecto vllò humanitas Christi modò, ac non subiectaretur, si non esset 53 vnita Verbo, & negatio illa subiecti inhaesionis non potest in vllò casu esse diuersa ab alio; nam subiectum in quo est, scilicet humanitas, est idem in vtroque; forma autem quam negat, semper est omne subiectum inhaesionis; ergo negatio illa eadem est in vtroque casu: sed non est eadem subsistentia in vtroque (vt vidimus) ergo subsistentia non consistit in eâ independentiâ, seu negatione formali subiecti inhaesionis.

Facile huic argumento possent aduersarij respondere, ipsam actualementem carentiam seu independentiam in actu secundo eandem esse iam de facto in humanitate Christi, quæ esset si propriam haberet subsistentiam, quod euidenter argumento conuincitur, radicem tamen exigentem

hanc independentiam actualementem, esse diuersam, quia iam est illius radix subsistentia diuina; in altero verò casu esset subsistentia humana: rationem verò subsistentiæ non constituit formaliter in ipsâ carentia dependentiæ, sed in proximâ exigentiâ, seu fundamento aut radice illius. Hoc argumento omisso, priore pro nobis sufficiant. Addendum tamen aliud, sed hoc infra contra omnes has sententias subiiciam.

SVBSECTIO SECUNDA.

Subsistentia non bene explicatur per hoc quod est sistere in se.

ALII subsistentiam dicunt esse id, per quod 54 natura redditur sistentis in se, & incommunicabilis alteri, non solum de potentia ordinariâ, sed etiam de absolutâ. Quod probant, quia idem Patres Ecclesiæ intulerunt, humanitatem Christi carere propriâ subsistentiâ, quia non erat in se, sed in Verbo; ergo effectus formalis subsistentiæ est reddere naturam in se subsistentem. Et confirmatur ex ipsa significatione vocis *subsistere*, quæ idem significat ac *ultra non progredi*. vnde inferunt, subsistentiam non conuenire partibus propriè, quia partes non sistent in se, sed inuicem communicantur; solum ergo conuenit toti composito, quod propriè in se sinit, ideoque vnica tantum requirunt subsistentiam indiuisibiliter supra totum compositum cadentem.

Hæc sententia primò displicet, quia rem non 55 explicat, sed præcisè verbis ludit, dum enim dicit, effectum subsistentiæ esse, reddere naturam in se sistentem, non potest intelligi de sistentiâ in ipsâ naturâ, quia hæc non sinit in se, sed vniuersum pergit ad suppositum, etiam tunc quando illud habet, imò tunc maximè non est sola in se, sed in supposito; ergo sistere in se non potest esse aliud, quàm sistere in proprio supposito. Vides ergo, qualem effectum subsistentiæ assignas, scilicet reddere naturam terminatam supposito proprio, quo nullo modo explicatur effectus subsistentiæ: sicut si quis explicaret effectum albedinis per hoc quod reddat *subiectum habens albedinem*, explicaret idem per idem, hoc enim est quod inquirimus, quis effectus sit qui communicetur subiecto habenti albedinem ab ipsâ albedine; similiter in præsentî supposito, seu sistere in se, quæ duo per te idem sunt; quia nullus est tum stupidus, qui ignoret à subsistentiâ reddi naturam habentem subsistentiam, seu sociatam subsistentiæ.

Deinde Secundò displicet, quatenus asserit, 56 substantiam terminatam vnâ subsistentiâ non posse nec diuinitus per alteram terminari, nam natura diuina terminatur subsistentiâ Patris, & hoc non impedit, ne terminetur etiam subsistentia Filij & Spiritus sancti; ergo nec subsistentia creata impedit consortium alterius subsistentiæ propriæ vel alienæ in naturâ, in quâ est saltem diuinitus.

Respondetis, disparitatem eam esse, quod subsistentia Filij & Spiritus sancti non est extranea à naturâ diuinâ, vnde per illam non redditur natura extra se, sed intra se tribus modis, sita- 57 men terminaretur propria & aliena subsistentiâ, sisteret

sisteret in se & extra se, quæ omnino repugnant. Sed contrâ, quia petit manifestè principium in hac solutione: cum enim dicunt, naturam per substantiam sistere in se, vel volunt naturam per substantiam habere; ne transeat in alienum suppositum. Et hæc est conclusio quam impugno, ideoque in eâ solutione redditur pro ratione conclusio. Si verò dicant, *sistere in se tantum*

significare, naturam esse completam propriâ substantiâ, tunc rogo, cur repugnet simul sistere in alienâ, quod claris terminis non est aliud, quam compleri propriâ & alienâ substantiâ. Secundò arguo, Ergo naturaliter essentia creata poterit terminari duobus substantiis sibi connaturalibus; ergo tunc non reddetur per unam essentiam creata extra se iuxta tuam explicationem. Nec potest dici, non esse possibile naturaliter nisi unam substantiam pro qualibet creaturâ, quia sicut diuisiue est capax quælibet creatura composita distinctarum numero unionum aut passionum, ita etiam est capax, saltem diuisiue, distinctarum numero substantiarum. Quo posito, ex tuâ conclusionem ego clarè ostendo, & esse naturaliter capacem simul eas habendi, quia non habent repugnantiam ex conceptu proprio substantiæ, ut tu contendis. Dico, ex conceptu proprio, nam communem repugnantiam aliis formis, quòd scilicet videantur ibi duæ otiosæ, fortè poterunt habere, sed hoc pro præsentis difficultate parum vel nihil iuuat.

Alij in re cum præcedentibus conuenientes, vti tamen clarioribus vocibus, dixerunt, effectum formalem substantiæ esse, reddere naturam incommunicabilem alteri supposito. Quæ sententia dupliciter potest intelligi: Primò, ut hæc incommunicabilitas tantum sit in ordine ad potentiam naturalem, id est, naturaliter reddi naturam à supposito incommunicabilem: & ut sic facile reicitur, quia natura à se habet hanc repugnantiam, quia naturaliter non est capax alieni suppositi; non ergo indiget formâ distinctâ à quâ hunc effectum emendicat. Secundò potest intelligi ea incommunicabilitas, etiam in ordine ad potentiam absolutam, ut reddatur natura incapax etiam diuinitus habendi alienam substantiam, quo sensu eam reicit nonnullus, eò quòd natura non habet naturalem capacitatem, ut alieno supposito terminetur diuinitus; ergo à substantiâ non potest ea capacitas impediri. Sed hoc argumentum non vrget, quia facile respondebunt huius sententiæ Auctores, non impediri capacitatem naturalem, sed obedientialem passiuam habendi alienam: sicut peccatum impedit in animâ capacitatem recipiendi gratiam, non quidem naturalem capacitatem, quia hanc etiam sine peccato non habet, sed obedientialem; vnde est vnum è præcipuis effectibus formalibus peccati, reddere subiectum positiue repugnans gratiæ. Idem præstat voluntas naturalis non dandi hic & nunc eleemosynam, quæ constituit subiectum diuinitus etiam in sensu composito repugnans cum volitione supernaturali eleemosynæ, cuius tamen non erat naturaliter capax. Ratio à priori huius est, quia subiectum respectu rerum supernaturalium, licet non habeat naturalem capacitatem, non tamen ex se habet repugnantiam positiuam contradictionis ad illas: vnde potest esse aliqua forma naturalis, quæ ex se habeat talem

repugnantiam, & consequenter communicata subiecto, illud reddat etiam naturaliter repugnans tali rei, seu forma supernaturali, & huiusmodi dicent aduersarij esse substantiam.

Meliùs ergo reicitur hæc sententia Primò ex dictis à nobis contra præcedentem, vbi ostendimus, non nisi petendo principium ab aduersariis adstruere talem repugnantiam alienâ & propriæ substantiæ simul. Secundò, quia licet id habeat substantia, adhuc non potest esse proprius effectus illius, quia hic est effectus communis aliis rebus. Odium v. g. reddit subiectum incapax amoris, & amor incapax odij, assensus reddit incapax dissensus circa idem obiectum. Ineptè autem quis explicaret effectum formalem odij esse, reddere subiectum incapax amoris, & è contrario effectum formalem amoris esse, reddere subiectum incapax odij: quæ ratio etiam impugnat primum sensum prædictæ sententiæ supra positum, quia omnis forma naturalis subiecto tollit in eo capacitatem naturalem simul habendi aliam similem formam, ita forma quælibet substantialis, quamdiu est, non permittit aliam formam substantialem in materiâ, ita vocationes, quantitates, passionem, &c. ergo hoc modo non explicatur proprius substantiæ effectus.

SUBSECTIO TERTIA.

Alia sententia, & quid de questione.

Imò tandem alij censent, substantiam reddere in re naturam potentem operari, non quia substantia sit ratio operandi, sed quia est conditio ad agendum, est præterea requisita ad alias denominationes producti, operantis, &c.

Neque hæc sententia placet, tum quia sine substantiâ potest natura operari, ut ostendam infra; tum quia non est proprium substantiæ, esse conditionem requisitam ad operandum, quia hoc etiam habet approximatio. Vnde hi proprio reiiciendi sunt argumento; ipsi enim præcedentem sententiam reiciunt, quia incapacitas habendi aliam formam eiusdem rationis, saltem genericè, est communis aliis formis à substantiâ distinctis, ut paulò antè diximus. Accipio ergo simile Antecedens, & infero, Ergo cum esse conditionem ad operandum, sit commune aliis rebus etiam in principiis horum, & omnium, non poterit hic tamquam proprius effectus substantiæ poni. Imò addo, multò maiorem vim argumentum habere contra istos, quàm contra impugnatos Subseccione 2. nam reddere naturam incapacem alterius substantiæ, non est effectus communis aliis formis, quæ non reddunt subiecta incapacia substantiæ (odium enim v. g. solum reddit subiectum incapax amoris, assensus verò incapax dissensus, at incapax substantiæ sola reddit substantiam) ergo ex hac parte iste effectus est proprius illius, licet per illum, ut supra dixi, non bene explicetur essentia substantiæ: at esse conditionem ad operandum, non solum non bene explicat effectum formalem substantiæ, sed nec est proprius illius, quia ad eandem etiam operationem approximatio est conditio necessario requisita, ergo.

Tandem argumento vniuersali omnes priores sententias

sententias reicio (& si prudenter consideretur, constabit esse evidens) quia Philosophi ignorantibus substantiam distinctam, explicuerunt independentiam substantiæ, & principium operationum, & alias denominationes naturales, neque in ipsâ naturâ & experientis ullam necessitatem substantiæ ad hos effectus vel apparenter inuenire potuerunt. Nos autem Christiani ex Fide solum nouimus amplius quàm illi, dari talem substantiam; de effectu verò formali nihil ex Fide, nec eâ suppositâ aperitur nobis via ad determinandum ad quid requiratur: gratis ergo hi dicunt, ab eâ prouenire independentiam, & alij ei virtutem ad operandum tribuant, alij verò substantiam in se, &c.

Posses dicere: In diuinis requiritur substantia, ut vna persona possit operari, ergo inde bene inferitur, esse conditionem ad operandum. Mala consequentia; quia in diuinis requiritur tamquam ratio distinguens, sine quâ distinctione non est operatio: at in humanis distinguitur substantia vnius ignis ab alio, & consequenter potest in illum operari, aliâs etiam deberes inferre substantiam in nobis esse rationem vnicam oppositionis, quia ita est in diuinis, quod est falsum.

64 Constat ergo, effectum formalem substantiæ nobis prius esse incognitum: propterea dicendum arbitror, substantiam esse complementum substantiale naturæ. Quid autem sit esse complementum substantiale naturæ, videtur ex terminis notum. Probatur ex mysterio Incarnationis: idem enim ibi negatur substantia creata, quia illa humanitas completur & perficitur vltimò per substantiam Verbi; ergo effectus substantiæ creatæ est vltimò complere & perficere naturam in esse substantiali, quæ ante substantiam incompleta erat & imperfecta. Ad modum quo in esse accidentali color perficit subiectum, & illud reddit coloratum (quod bene obseruauit P. Hurtado) ego addo, sicut in hoc effectu rubri, viridis, &c. si rogeris, qualis sit effectus formalis, etiam si illum intuearis, vix scies aliquid aliud declarare, ita non esse mirum, si in effectu formali substantiæ, cuius solum habemus ex fide notitiam, non amplius sciamus dicere, quàm esse perfectionem quamdam substantialem, ornantem vltimò naturam, eamque substantialiter complementem.

Ex hoc effectu positiuo substantiæ, sequitur alius negatiuus, scilicet repugnantia ex naturâ rei cum qualibet aliâ substantiâ, propriâ vel alienâ, quia eo ipso quòd sit natura completa, ex naturâ rei repugnat cum alio complemento; nam duæ formæ præstantes omnino eundem effectum, superflue sunt in eodem subiecto; quare autem in diuinis non sint superflue tres substantiæ, non est huius loci.

SECTIO IX.

An in composito sit duplex substantia.

SUPPONO, quod infra probabo, substantiam distinguî à naturâ, & inquiri, an in materiâ & formâ sit ponenda duplex, vna in qualibet, an verò pro vtrâque vna sufficiat, sicut alibi diximus de vnione.

Ex dictis Subsectione 1. & 2. constat, non posse certò aliquid definiri circa substantiam partium in particulari, quia cum effectus formalis substantiæ sit complere substantiam de se incompletam, ex vna parte videtur sufficere vnica pro toto composito, aliunde autem, qui poneret duas partiales, vnâ complementem materiam in esse materiæ, & aliam complementem formam in esse formæ, ex quibus resultaret vna integra, diffculter posset redargui.

Nihilominus licet vtrâque pars questionis probabilis, vel melius dicam, dubia appareat ex dictis, arbitror tamen multò probabilius, materiam primam non habere propriam substantiam, quæ, ut alibi diximus, non sunt multiplicanda entitates sine necessitate; nulla autem est in præsentia, vt ponatur in materiâ substantia propria, quia per vnicam possunt perfici duæ partes substantiales, & compleri in esse naturæ humanæ, vel equinæ, &c. sicut tota humanitas Christi per vnicam Verbi substantiam completur & perficitur vltimò substantialiter, ergo.

Antequam verò aliorum obiectiones ponam, posset quis dicere, hanc confirmationem, à Verbo desumptam, esse malam, quia saltem partes integrales habent distinctam substantiam creatam, cum tamen in Christo omnes partes eadem substantiâ terminentur, ergo argumentum à Verbo vel nimium vel nihil probat. Respondeo, me solum vti eâ confirmatione ad probandum, posse vnicâ substantiâ perfici duas partes, & hoc euidenter inde suadetur: vnde in integrantibus non probo partiales substantias ex eo quòd partes sint duæ, sed ob alias rationes, quæ probant non esse vnâ; at in ordine ad partes essentiales cessant omnes istæ repugnantia, vt iam ostendo, ideoque ibi habet locum exemplum à me allatum.

Obiiciunt ergo nonnulli à contrariâ stantes sententia, Primò, Quia creatio terminatur ad res subsistentes; ergo materia prima terminans creationem est subsistens, idem est de animo rationali. Respondeo, res subsistentes in prædictâ propositione solum significare res independentes à subiecto sustentationis, non verò res subsistentes propriâ substantiâ (de quâ nos in præsentia) quia illud principium est ab antiquis Philosophis traditum, illi autem nihil nouere (vtrâque dixi) de nostrâ substantiâ.

Hanc solutionem malè impugnant iidem, quasi in eâ dicatur idem per idem: aiunt enim, res quæ creantur, necessariò debere esse independentes; vnde inferunt, dicere, creationem terminari ad res subsistentes, id est, independentes à subiecto, idem esse ac dicere, creationem terminari ad res quæ creantur. Hæc impugnatio nulla prorsus est; quia quando aliqua res definitur aut declaratur, procul dubio ex parte obiecti debet eadem per vtramque vocem significari per vnâ tamen clariùs quàm per alteram: sicut idem est homo ac animal rationale, non tamen propterea malè declaratur homo per animal rationale: imò si non esset idem, non esset declaratio. Similiter fateor libentissimè, idem esse creari ac subsistere, seu non dependere à subiecto: addo tamen, per vocem creari non explicari clarè eam dependentiam, imò quando creatio definitur, dicitur, productio res independentes à subiecto, vbi tamen non

non puto, dicit vllus, idem per idem explicari. cur ergo id docent in casu nostræ solutionis? Respondeo Secundò argumento, materiâ primam & animam rationalem verè esse subsistentes, etiam si per subsistentiam vnicam; creationem autem non necessariò terminari ad res subsistentes propriâ subsistentiâ, sed vel propriâ, vel alienâ, vel communi vtrique parti: neque in axioma vllò modo dicitur, creationem terminari ad res propriâ subsistentiâ subsistentes. Tertiò respondeo, illud principium debere benè probari; sine probatione enim non facillè credo axiomatibus.

Secundò obiciunt: Subsistentia est modus existendi independentè à subiecto suo, sed materia prima à se sola habet non dependere à subiecto, ergo & modum proprium subsistentiæ. Aduerte, ab ipsâ argumentibus negari effectum formalem subsistentiæ esse, reddere substantiam independentem à subiecto, vnde mirum est, eos modò ex independentiâ propriâ materiæ à subiecto arguere propriam eius subsistentiam. Respondeo ergo, subsistentiam non esse modum constituentem naturam independentem à subiecto, vt supra ostensum est.

Tertiò: Qualibet pars integralis habet propriam subsistentiam partialem: nam si vnica esset indiuisibilis pro toto integrali, ergo vnica esset pro Oceano, quæ deperderetur per ablationem vel additionem vnius guttulæ, quod ridiculum est; datur ergo in qualibet guttâ partialis subsistentia; ergo etiam dabitur in qualibet parte essentiali, quia magis dissimiles sunt inter se partes essentielles, quàm integrales; ergo magis egent diuersis subsistentiis, quàm integrantes. Nego consequentiam, quia partes integrantes sunt in diuersis locis, vnde nequeunt per vnum modum perfici (vt in simili dixi in Physicis de vnione integrali.) Ratio à priori potest etiam esse, quia qualibet pars integralis absolute est natura constans materiâ & formâ, vnde eget integrali propriâ subsistentiâ; qualibet autem pars essentialis non est natura propriè completa, sed pars naturæ, vnde non terminatur propriâ subsistentiâ.

Quartò: Quia in homine constante materiâ & spiritu, nequit vnica solum poni subsistentia: vel enim illa est materialis, & vt sic non perficit rem spirituales: vel est spiritualis, & hæc non poterit perficere materiâ; debet ergo esse duplex. Ex quo vltèrius inferitur, idem dicendum de aliis compositis etiam omnino materialibus, à paritate rationis. Neque hoc argumentum vrget: quia rectè potest eadem forma subiectari in subiecto materiali & spirituali, vt de actibus cognoscitiuis & appetitiuis materialibus fert communis omnino opinio à nobis supra probata, vt & de vnione in Physicis dixi.

Sed quæres, vtrum illa subsistentia sit materialis, an spiritualis. Respondeo, futuram materialem, quia spirituale est, quod non dependet à materiâ; eo autem ipso, quod vel inadæquatè in materiâ subiectetur, iam dependet ab illâ, ideoque materialis erit, non spiritualis.

Sed age concedamus, vnicum modum non posse subiectari in duabus partibus diuersis, adhuc non sequitur, subsistentiam futuram duplicem, sed solum subiectandam in vno extremo, sicut multi dixere de vnione animæ & corporis: hoc autem non potest dici in partibus integranti-

bus, quia cum sint omnino similes, non est maior ratio de vnâ quàm de aliâ; ergo vel in vtraque vel in neutrà debet poni.

Obiciunt Quintò ex mysterio Incarnationis, vbi Verbum vniuit sibi animam & corpus, eaque reddidit subsistentia prius naturâ quàm ipsa anima & corpus vniuerentur inter se; ergo signum est, partes compositi, antequâ vniantur, iam esse subsistentes, & consequenter habere subsistentias proprias. In primis fortè Antecedens non est verum, de quo in Theologiâ. Deinde negatur consequentia, quia Deus in eo mysterio inuertit naturæ ordinem, nec ex eo quod ibi accidit potest inferri aliquid certum de exigentiâ naturali subsistentiæ à partibus, præcipue cum ad eam subsistentiam supernaturalem non haberent maiorem proportionem ambar partes coniunctæ, quàm separatæ: nec deficit congruentia aliqua, quia cum Verbum terminaturum erat partes humanitatis separatas in mortis triduo, voluit etiam ab initio immediatè illas terminare, & vnam independentem ab aliâ.

Replicabis: Si ergo argumentum non est bonum ex hoc mysterio ad creatâ, cur ego supra ex eo, quòd vnica subsistentia Verbi informet vtramque partem, intuli pro me vnam sufficere? Respondeo, à me supra solum probatum eo exemplo, vnam sufficere, quando aliunde non est ratio petens duas; ad hoc autem non fuit malum illud exemplum: at ex ordine & modo, quo de facto ea vnio est facta, nihil inferitur circa ordinem naturalem, quo aliàs solet fieri, vt per se patet.

Dices Sextò: Idem est ponere vnam subsistentiam æquiualem duabus, ac ponere duas distinctas partiales; idem enim est multiplicare entitates numero, & multiplicare in vnâ perfectionem; ergo propter hoc argumentum non magis est ponenda vna, quàm duæ. Respondeo Primò, fortè non ponendam nisi vnicam in vno extremo, quæ nec virtualiter sit duplex; quo corrueat totum argumentum. Secundo & melius respondeo, hos Auctores nò tenere consequentiam: nam propter nostrum argumentum præcisè negant potentias ab animâ distingui, quia scilicet non sunt multiplicandæ entitates sine necessitate. Obiectio autem iam hic ab ipsis facta æquè vrget in animâ, quia æquè eis etiam posset respondere Thomista, perinde esse, ponere potentias distinctas, ac ponere vnam animam, quæ virtute æquiualeat & substantiæ & eius potentiis, sicut ipsi dicunt contra nos, idem esse duas ponere subsistentias, ac vnam duabus æquiualem. Respondeo ergo absolute, argumentum de non multiplicandis entitatibus sine necessitate, intelligi de multiplicatione per distinctionem realem, non per additionem virtutis; vnde licet videamus diuersos effectus (si non sit vlla necessitas cogens) non ideo debemus pro quolibet vnam causam distinctam ponere, sed connaturaliùs id refunditur in vnicam, si fieri id possit, etiam si tali causâ eo ipso esset perfectior, quàm si vnicum tantum effectum posset producere. Aliàs etiam posset dici, esse vnum intellectum ad dissentiendum, alterum ad assentiendum, quia idem est ponere duos distinctos realiter, ac vnum æquiualem duobus, qui modus discurrendi merito ab omnibus rejicitur.

Septimò tandem posset aliquis obicere, saltem

tem in homine debere esse duas substantias, quia, si tantum sit una, sequitur in morte illā destruendam, & aliam producendam de nouo pro animā separata, & aliam pro materiā primā; unde fieret tanta multiplicatio substantiarum, quanta si una perpetua esset in materiā, & alia perpetua in animo, ergo. Respondeo facile, eam nouam productionem substantiā non vitari, etiam si constituantur duae simul in composito: nam saltem pro formā substantiali de nouo in materiā productā debet noua produci substantia, quae simul cum akerā, tenente se ex parte materiā, vnā integram constituat. Secundo respondeo, etiam si substantiā noua productio vitetur, adhuc tamen non propter eā in tuam sententiam abundum, quia magis repugnat, quando sufficit vna substantia, ponere duas actū distinctas, quā ponendo vnā tantum, dicere, eam postea corrumpi, ipsā naturā corruptā, & nouam cum nouā resultare; hoc enim modō nihil ego vnquam do otiosum, aut sine necessitate productum, sicuti tu facis, dum duas ponis, quando sufficiebat vna. Tandem tu & ego debemus in hoc conuenire, scilicet animam separatam habere propriam substantiam; tu vis eam incepisse in instanti creationis, ne postea incipiat in morte (quasi in hoc esset aliquid absurdum:) ego dico primō in morte incipere, quia non fuit necessum antea duas ponere, vnā pro illā, & alteram pro materiā; in morte verō incipere, quia tunc iam est necessaria. Proculdubio non potest negari, hunc discursum meum magis conformari exigentijs naturae, quā tuum, quando aliunde nihil obstat, vt non obstare in praesenti iam vidimus. quare autem vocationes distinctas cuilibet parti tribuamus, ex quo forte posset aliquis contra nos arguere, diximus suo loco.

SECTIO X.

An vnio materiae & forma terminetur substantiā.

76 QVÆRES, vtrum etiam vnio materiae & formae terminetur aliquā substantiā, quae vel sit propria vnionis, vel totius compositi. Aliqui respondent cum distinctione: nam substantia vel est res, vel modus. Si res, non poterit vniri cum vnione animae & corporis, quia deberet vniri vnione distinctā (sicut vniantur omnia, quae non sunt modi) ea autem vnio, cum etiam esset de conceptu substantiae, deberet rursus terminari aliā substantiā, & sic in infinitum. Si autem substantia sit modus, licet nō sit improbabile, per eam terminari vnionem animae & corporis, adhuc docent, esse probabilius id non praestari ab eā, quia substantia est terminus naturae, vnio autem non est natura. Quod confirmant à simili: quia Verbum diuinum non terminauit vnionem animae & corporis, sed solam materiam & animam rationalem.

Non placet hae doctrina. Et quidem quoad primam partem: nam etiam si substantia sit res absoluta, ideoque vnatur cum vnione animae & corporis per secundam vnionem, non tamen ideo secunda hae vnio deberet per alteram substantiam terminari (vnde nullus est processus in infinitum) nam hae secunda vnio esset modus substantiae.

Ideoque sicut ipsa substantia non terminatur alterā substantiā, ita nec modus illius, id est vnio. Sicut etiam actio quā producitur vbiatio, non petit alteram vbiationem, quā in loco constituitur, & idem est de alijs modis, qui, eo quod pertineant ad rem quam modificant, non indigent ipsi nouā formā in se receptā pro eo effectu formali, qui in eorum subiecto reperitur. Et hoc specialiter probō contra hos in substantiā, quia hae solū est perfectio naturae, vt ipsi docent; at ipsamet substantia & vnio illius non est natura, vt per se patet; ergo non est necessum, eam vnionem terminari substantiā.

Porro autem, vnionem materiae cum formā debere terminari (quo & secunda eius sententiae pars rejicitur) probatur manifestē, retorquendo eorum argumentum: nam vnio materiae & formae est aliquid essentiale componens intrinsecē naturam, quā ipsa materia & forma (sive eam voces partem, sive non, quod erit quæstio de nomine per quam non debet difficultas de re confundi) nam materia & forma solae non sunt tota essentia naturae, aliās illae essent absolute naturae humanae; nec potest dici, vnionem esse connotatum, quia hi merito talia connotata rejiciunt: ergo vnio est aliquid intrinsecē & naturaliter constituens naturam non minus quā materia & forma. Cum ergo substantia sit complementum naturae, certe debes dicere, eam non minus esse complementū vnionis quā materiae & formae, quia in re aequē constat natura ex vnione, quā ex formā & materiā: per hoc autem, quod vocetur pars vel non vocetur, nihil impeditur, vt dixi; nam substantia non ideo debet terminari, quia dicitur pars, sed quia in re intrinsecē constituitur adaequatē naturam, quod etiam habet vnio. Instantia autem de Verbo diuino aequē est incerta, ac tota sententia, imō cum Verbum diuinum naturam humanam assumpserit, non verō praecise eius partes, ego puto probabilius, assumpsisse etiam vnionem. Quod si in Verbo est aliqua difficultas, propter quam non assumpserit vnionem (de quo alibi) non licebit ex eo ad alias substantias argumentari, vbi non est ea difficultas specialis. In hac re tamen incertā probabiliorē puto hanc secundam partem, scilicet etiam vnionem terminari substantiā, quia, vt dictum est, propriē est constitutiva naturae, sicut anima & corpus, nec ideo quid hic nouae difficultatis possit occurrere.

SECTIO XI.

An substantia distinguatur à naturā.

EXPLICATO effectu formali substantiae, nunc de eius à naturā distinctione agendum est.

SUBSECTIO PRIMA.

Sententia quadam reiecta.

DVRANDVS in 1. dist. 34. quæst. 1. num. 15. docet, suppositum & naturam in rebus creatis solum distinguī penes diuersum modum significandi abstracti & concreti: natura enim significatur non per modum concreti, sed abstracti; suppositum verō per modum concreti, licet in

re sint idem, sicut ens & entitas. Hæc sententia, si nullum esset principium Fidei, ab omnibus defenderetur, sicut & defensa fuit ab Aristotele, & omnibus alijs Ethnicis Philosophis, mysterium Trinitatis & Incarnationis ignorantibus, quibus non venit in mentem (nec potuit, quia nulla est ratio naturalis experientiae id suadens) entitas aliqua distincta, quæ esset substantia, quæque adderetur naturæ humanæ v.g. aut Angelicæ. Ceterum eam esse falsam, constabit ex dicendis infra; nunc autem hæc solâ ratione rejicitur, quia si homo & humanitas non differrent, nisi in modo significandi, ergo in re homo esset humanitas, & è contrario, quod & ipse Durandus fateatur, ergo etiam esset in Christo idem homo & humanitas, & sicut esset verum, homo est Deus, ita esset verum, natura humana, seu humanitas, est Deus, quod aperte falsum est & contra Fidem: sequitur verò evidenter, si homo & humanitas in re sint idem, & solum differant penes modum loquendi, ergo aliquid intelligitur à parte rei per conceptum hominis seu suppositi, quam per conceptum naturæ humanæ seu humanitatis præcisè.

Scotus in 3. d. i. q. 1. §. Non asserendo, quem uniuersim omnes Scotistæ sequuntur, opinatur, suppositum non addere supra naturam entitatem aliquam posituum & realem, sed solum duplicem negationem, aliam aptitudinalis dependentiæ ab alio supposito, id est, quod non possit naturaliter dependere ab illo; aliam verò, quod actu non dependeat: & hinc explicat, cur in Christo Domino non manserit suppositum humanum, quia scilicet non mansit negatio dependentiæ actualis ab alio supposito, cum potius manserit natura humana unita & dependens à supposito Verbi, &c. Ergo iuxta mentem Scoti, suppositum, quod nec actu dependet, nec naturaliter potest dependere ab alio, non quidem ut à causâ (nam hæc dependentia de facto datur in omnibus suppositis, quæ dependent à suis causis) sed quod non possit nec de facto dependere ab alio ut à supposito cum quo uniat.

Antequam alia argumenta proponam contra hanc sententiâ, non possum non mirari, quod cum Scotus non doceat, suppositum alienum esse aliquid posituum, sed puram negationem in creatis, & consequenter planè impossibile sit naturam meam ab alio supposito terminari etiam diuinitus (non loquor iam de creatis) ponat ibi duas negationes, vnam aptitudinalis dependentiæ, aliam actualis, & in eis constituat rationem suppositi; ponit enim negationem suppositi in negatione rei, aliâ omnino repugnanti naturæ, non aliter ac si diceret, in lapide rationem suppositi consistere in negatione aptitudinalis & actualis intellectionis.

Secundò, si vna negatio dicit, nec diuinitus posse naturam terminari alieno supposito, certè ibi iam includitur quod actu non terminetur; quid ergo duas ponuntur negationes? Tandem cum alienum suppositum sit negatio, inde fiet, ut in me negatio alterius suppositi sit negatio negationis, quod planè est Chimæricum; nam negatio semper est respectu termini positiui: ponere autem duas negationes, quæ nullum terminum posituum negent, sed vna neget alteram, & nihil habeant amplius, est mihi planè imperceptibile. Vide quæ in simili dixi in Physicâ Disput. xiv. à numero 90. contra aliquos ponentes vocationem in negatione. Nec potest euadere, dicendo, in Deo substantias esse

aliquid posituum, & has negari per substantias creatas: hoc, inquam, dici non potest, Primò, quia substantia humana eadem esset, etsi per impossibile substantiæ diuinæ non esset formaliter aliquid posituum; quo casu quomodo explicari posset negatio, in quâ substantia humana per se consistit? Secundò, quia iuxta hanc solutionem, substantiæ omnes creatæ, hominis, lapidis, &c. non aliter definiuntur in re, nisi quatenus non habent aptitudinem, ut à substantiâ diuinâ terminentur; tunc autem ratio substantiæ, prout abstrahit à creatâ & increatâ, non erit illis magis communis, quam ens sit commune enti & negationi, unde creaturæ nullam habebunt verè & realiter substantiam; quod maiorem difficultatem habet in sententiâ Scoti, ponentis prædicatam vniuocam communiam Deo & creaturis. Tandem, qualis esset hic modus discurrendi, ponere in creaturis vnam entitatem aut supposititalitatem, solum ad negandam unionem cum supposito Dei? Hoc pacto possemus etiam in lapide ponere aliud suppositum ad negandam unionem illius cum homine, & aliud ad negandam unionem cum sanctificatione diuinâ, & aliud cum naturâ diuinâ, & sic discurrendo per omnia Dei prædicata, quod est manifestè falsum: ergo Scotus tantum verbis ludit, nihil de re dicit.

Eandem sententiam communiter alij Theologi rejiciunt, Primò, quia in diuinis substantia est quid additum posituum naturæ diuinæ, nempe paternitas, filiatio, &c. quæ sunt positiuæ entitates relatiuæ; ergo à simili substantia in creatis erit etiam aliquid posituum naturæ superadditum.

Respondent aliqui, argumentum hoc nullum esse, quia natura diuina non habet à seipsâ formaliter negationem communicabilitatis, cum potius ipsa de se communicabilis sit; unde debuit illi addi aliquid posituum, ratione cuius redderetur incommunicabilis: at natura creata de se est incommunicabilis, quare non eget positiuâ entitate substantiæ, ut incommunicabilis sit. Fateor, me non percipere vim huius solutionis: nam quando dicitur, naturam diuinam non esse à se incommunicabilem, sed potius communicabilem, vel est sermo de communicabilitate alteri naturæ, vel de communicabilitate alteri supposito. Si de primâ communicabilitate, falsum est, naturam diuinam de se esse magis communicabilem alteri naturæ, quam humanam, quandoquidem natura diuina non est communicabilis alteri naturæ absolute & simpliciter, & cum tanto rigore ac naturæ humanæ. Si verò de secundâ communicabilitate sermo sit, responderetur petendo principium: nam ego contendo, naturam humanam habere à se substantiam distinctam cui communicetur, sicut eam habet natura diuina distinctâ virtualiter; tu verò respondes negando consequentiam, quia natura diuina potest habere substantiam cui communicetur, humana verò natura non potest substantiæ ulli communicari, quæ est manifesta petitio principij.

Meliùs ergo posset quis respondere, negando eam consequentiam: quia sicut non potest inferri ex mysterio Trinitatis, etiam naturam humanam tribus suppositis distinctis realiter inter se identificari; ita non benè inferretur ex diuinis, dari etiam in creatis substantiam posituiam. Sed adhuc opinor, argumentum supra factum bonum esse: quia licet ad ea, quæ requirunt infinitam perfectionem

fectionem, qualia sunt identitas naturæ diuinæ cum tribus subsistentiis realiter distinctis, non liceat arguere ex diuinis ad creatam, licet tamen in his quæ eam perfectionem infinitam non arguunt, quale est habere subsistentiam positivam à se distinctam, cum quæ uniatur; ad quod non requiritur infinita perfectio, imò ea compositio realis subsistentiæ superaddita imperfectione potius in nobis videtur arguere; bene ergo poterimus ex diuinis inferre, naturam creatam ultimò compleri positivam subsistentiā à se distinctā realiter, quo differet à subsistentiis diuinis eidem naturæ realiter identificatis. Hoc argumentum est probabile, ob dicta: verum difficile convincetur quis, si consequentiam à diuinis ad creatam negaverit.

86 Ideo ergo sit secundum & efficacius, desumptum ex mysterio Incarnationis, ubi, iuxta doctrinam Patrum & Conciliorum, constat, Verbum diuinum assumpsisse naturam humanam, non verò personam humanam; imò, relictā personalitate creatā, assumpsisse solam naturam: ideoque in Christo, licet sint duæ naturæ, humana scilicet & diuina, non tamen duas personas, sed vnam diuinam; ergo persona humana aliquid positivum addit supra naturam, quod fuerit relictum à personā Verbi, & cuius vices suppleverit; alioquin, si idem esset natura & persona humana, sicut unitum est Verbum naturæ humanæ, fuisset etiam unitum personæ humanæ, & sicut ibi mansit natura humana cum diuinā, mansisset etiam persona humana cum diuinā, quæ est hæresis Nestorij sapè ab Ecclesiā damnata.

87 Nec sufficit, si dicas, non fuisse assumptam à Verbo negationem illam unionis cum altero, eò quod manserit humanitas unita alteri, id est, Verbo diuino; non, inquam, id sufficit, quia, ut bene hæc solutio communiter rejicitur, si suppositum creatum solum esset negatio unionis cum Verbo, nullus fuisset, nec potuisset esse tam stolidus hæreticus, qui diceret, datā eā vnione manifeste ibi suppositum creatum, id enim esset formalissimè dicere, fuisse humanitatem unitam & non unitam: nec ad rejiciendū hunc errorem fuissent necessaria Concilia, ieiunia, vigilia, orationes, ad obtinendam Spiritus sancti assistentiam pro determinandā hac veritate. Ergo, quando definit Concilium post longam seriamque considerationem, Spiritu sancto assistente, Verbum diuinum non fuisse unitum supposito creato, non definit præcisè, Verbum diuinum non mansisse unitum simul cum negatione unionis (hæc enim doctrina est adeò certa, ut, iuxta doctrinam Aristotelis, sit inepissima, quia verè est identica propositio;) ergo non solum negationem unionis cum Verbo docet Concilium fuisse impeditam per unionem, sed entitatem aliquam positivam constituentem suppositum creatum, quam simul mansisse cum ipso supposito docebat Nestorius; ergo subsistentia aliquid est positivum naturæ superadditum. Con-

88 firmatur hoc ratione naturali: quia, iuxta sententiam quam impugno, nulla entitas positiva relictā est non assumpta à Verbo, ergo assumpta est natura omnino completa; sed repugnat, ex duobus entibus completis fieri vnum per se; ergo non potuisset Christus esse vnum per se, si Verbi subsistentia non inuenisset naturam, earentem aliquo positivo complemento, in cuius locū successisset.

Respondebis Secundò cum Durando, supposi-

tum creatum saltem ratione distingui à naturā, & hoc sufficere, ut dicatur Verbum unitum naturæ, non supposito. Sed contrā Primò, quia licet distinguantur ratione, hoc tamen non sufficit, ut eis prædicata contradictoria possint convenire, qualia essent terminari Verbo, & non terminari. Contrā Secundò, rogo, an si per terminata Verbo sine non terminata, manserit in naturā humanā Christi vere & realiter eius propria subsistentia, an non. Si mansit, absolute sunt ibi duæ personæ, licet non terminata inuicem, quæ est Nestorij hæresis: si verò non mansit, ergo subsistentia realiter separatur à naturā, ergo etiam realiter ab illā distinguitur, quia nihil indistinctū realiter potest realiter ab alio separari, & sine illo realiter manere, quod lumine naturæ notum est.

Aduerto, aliquos Auctores qui similes questiones solis terminis obuoluerunt aliquando solent, ut agens de vnione, duratione, vocatione sapè notant hic, ubi eadē est difficultas (sicut enim ex separabilitate probauimus distinctionem unionis, ita etiam ex separabilitate subsistentiæ creatæ eiusdem distinctionem nunc probamus) eos, inquam, percurrere ad nescio quas voces: dicunt enim, subsistentiam esse quādam totalitatem, à quā putant se non posse dimoueri. Sed ego rogo, sicut in simili dixi agens de vnione, an vox illa *totalitas* significet ex parte obiecti aliquid distinctum à materiā & formā humanā unitis, an non. Si non, ergo habuit Christus Dominus totalitatem humanam, id est subsistentiam humanam, quia in illo fuit materia & forma unita inter se, eodem modo ac si non esset assumpta; hoc autem scire videtur sapere hæresim Nestorij: si verò *totalitas* significat aliquid aliud ex parte obiecti distinctum à materiā & animā unitis, illud dicas esse subsistentiam, & illud fatearis esse entitatem positivam, nec timendum, si clarè dicas esse entitatem quādam, idè minus bene te dicturum, & saltem (etiam si in te errares, quod non concedo) aliquid diceres perceptibile & magis Patribus consentaneum, quo etiam clariùs discurre. Vide quæ in simili dixi de vnione.

SVBSECTIO SECUNDA.

Subsistentia distinguitur à parte rei à naturā.

PROPTER hæc tenenda est communis Theologorum sententia, scilicet, subsistentiam esse positivam entitatem à parte rei distinctam à naturā creatā, illique superadditā, quam fusc defendunt Suarez Disput. 34. Metaphysica, sect. 2. Valentia Tom. 4. Disput. 1. quæst. 4. punct. 2. Valquez Tomo 1. in 3. Partem Disputatione 31. & Hurtadus Disputat. 11. Metaph. sect. 3. etique inter recentiores ita communis & certa, ut multi erroris notam contraria inurant: ego à censurā abstineo, ea autem ex dictis contra Scorum sufficienter probata sūt.

Obiicies Primò: Si subsistentia creata esset entitas positiva, quæ careret humanitas Christi, sequeretur, eam humanitatem esse violentam finetali subsistentiā, quod videtur absurdum. Facile respondeo Primò: etsi concederetur, eam naturam secundum inclinationem naturalem esse violentam, nihil inde absurdi inferri. Secundo

ad responderetur, eam non esse violentam, quia defectus propriæ substantiæ compensatur per aliquid longè perfectius in genere substantiæ.

Secundo obijciens: Verbum assumpsit totam essentiam hominis, ergo substantia hominis non dicit entitatem positam supra naturam. Respondeo, Verbum assumpsisse naturam humanam secundum totum quod dicit in quantum natura, non verò assumpsisse totum quod dicit homo in quantum suppositum, quod & illi tenentur fateri, siue id, quod additur, sit quid rationis, siue quid negatiuum.

SECTIO XII.

An substantia sit res an modus.

COMMUNIS sententia docet, substantiam solum distinguì modaliter, quia non sunt multiplicandæ entitates sine necessitate: sed si distinguatur realiter, multiplicatur vnio, quæ non requiritur, si sit modus, eaque multiplicatio sit sine necessitate; ex Fide enim solum constat, posse à substantiâ naturam separari, quod bene stat cum solâ distinctione modalis, vt patet in animæ rationalis vnione; ergo. Hurtadus autem Disputatione 11. Metaph. §. 48. opinatur, distinguì vt rem à re, quia modus debet esse affectio & determinatio ad aliquid, vt actio ad hunc effectum, & vnio ad hæc extrema; sed substantia non est determinatio naturæ ad aliquid, ergo est forma absoluta realis, non modalis.

Dixi Disput. quæque xiv. Physicæ, & Disput. 1. Metaphysicæ à numero 2. nos inde colligere, an aliquid sit res, an modus, eò quod sequatur vel non sequatur processus in infinitum, ex separatione ipsius à subiecto, ideo vnionem dicimus non egerè aliâ vnione distinctâ, quia daretur processus in infinitum; & inde inferimus, eam esse modum. ita etiam discurremus in actione & passione. Quia verò ex eo quod vnitur cognitio vnione distinctâ, non sequitur processus in infinitum, eam dicimus esse rem, non modum, ob idem argumentum omnes inferimus, gratiam, habitus supernaturales, & potentias, si distinguantur, esse res, non verò modos: aliud enim argumentum, vel experientiam, cur vnionem efficiamus modum, non verò gratiam, neque ex Fide neque ex naturali lumine habemus, quapropter vbi supra conclusi contra communem sententiam, vbicationem & durationem non esse modos, sed res, quia non sequitur processus in infinitum, eò quod sint res, vt ibidem ostendi.

Iam ergo in præsentia ex eodem principio, & consequenter ad dicta infero, probabilius esse, substantiam esse rem, quàm modum, quia ex eo quod vnitur naturæ per vnionem distinctam, non sequitur processus in infinitum, magis quàm in gratia & aliis accidentibus supernaturalibus, aliunde autem ex Fide non magis constat, gratiam esse rem quàm substantiam, pari ergo ratione de vtraque philosophandum. vbi enim eadem est ratio, non possumus diuerso modo discurre; & exemplo gratiæ manet solum argumentum communis sententiæ. Cui præterea respondeo, illi axiomati, *Non sunt multiplicandæ entitates sine necessitate*, opponi aliud certius, scilicet, non esse alligandam essentialiter vniam en-

titatem alteri sine fundamento, neque sine illo esse negandum, posse eas res inuicem separari mutuo de potentia absolutâ: ob quod principium omnes concedimus, habitus, gratiam, &c. esse res, non verò modos; & illam entitatem solum efficiamus modum, in quâ est ratio ad illam alligandam essentialiter subiecto; ea autem ratio nobis non cognoscens perfectè illas entitates solum potest à posteriori desumi ex processu in infinitum. Hæc est tota substantia huius difficultatis, & maior probabilitas sententiæ aientis, substantiam esse rem, quam dixi supra defendi à P. Hurtado, licet argumentum ipsius non sit bonum: nam essentia modi non desumitur ex eo quod sit determinatio ad aliud, cognitio enim est determinatio ad hoc obiectum, & non est modus, è contrario verò vbicatione in eius sententiâ est modus, & tamen propriè non est determinatio ad aliud, quia locus imaginarius in re nihil est. Quod verò posset vltèrius dici, vbicationem esse determinationem ad certam distantiam, parum etiam iuuat; nam hæc distantia in re nihil est aliud, quàm differentia earum vbicationum inter se: quo sensu etiam albedo determinat subiectum ad certam differentiam seu distantiam à nigro vel rubro, & tamen non est modus. Essentia ergo modi solum est dignoscenda à posteriori, eò quod si non sit modus, sequetur processus in infinitum, hunc autem ostendi non sequi in substantiâ, & hinc solum probandum est, eam non esse modum.

Obijciens Primò cum aliquibus, essentiam modi non esse ex eo capite desumendam, sed attendendum, an ad effectum suum formalem requiratur maiorem distinctionem quàm modalem, an non: si non requirit, erit modus; si requirit, erit res. Atqui substantia vt suum effectum communicet, non requirit maiorem distinctionem, quàm modalem; ergo dicendum est, eam præcisè esse modum. Hæc doctrina omniratione destituta, facillimè reijcitur: nam si de effectui formali loquamur, nulla res ad illum præstandum eger maiori distinctione quàm modalis, imò nec ea; nam cognitio, etiam si diuinitus non posset separari à subiecto, & consequenter etiam si esset modus, tam bene posset subiectum reddere cognoscens ac si posset realiter separari. imò si nec modus esset, sed planè idem realiter cum animâ, melius adhuc illi præstaret effectum cognoscens, vt patet in Deo. Et idem argumentum in omnibus planè formis, nec vel vnica demptâ, locum habet; separabilitas enim mutua (in quâ consistit eam formam esse rem) est planè impertinens ad dandum effectum formalem; malè ergo ex necessitate ad talem effectum inferunt hi, quid sit res, quidve modus. Non ergo id potest aliunde à nobis desumi, quàm ex separabilitate ipsâ à posteriori, & hæc ex eo, quod sequatur vel non-processus in infinitum. Dixi à nobis, quia cum nos essentiam formæ vel realis vel modalis in se non cognoscamus, & debemus ad ea argumenta à posteriori recurrere: Angelus autem rem in se immediatè cognoscens fortè in aliquibus rebus (vbi etiam si forma esset res, non sequeretur processus in infinitum) nōcitat tamen, illam esse modum ex naturâ suâ; & ideo ego dixi, diuinitus non repugnare aliquam cognitionem, gratiam, vbicationem, &c. quæ ex naturâ

suâ sint modi, quia in his nulla contradictoria reperiuntur: at quando res in se non intuemur, debemus pro his, quæ de facto existunt, ad argumentum illud à posteriori supra positum recurrere.

Obiicies Secundò: Si subsistentia sit res, debet habere vnionem distinctam, quæ est etiam substantialis; ergo debet terminari subsistentiâ: non potest autem id fieri per ipsam cuius est vnio, quia illa in se non recipit, sed potius recipitur in illâ; ergo per aliam subsistentiam, ergo dabitur processus in infinitum, quia secunda subsistentia requirit vnionem, & hæc subsistentiam, & sic in infinitum. Respondeo, vnionem subsistentiæ non terminari aliâ subsistentiâ, vt patet in vnione subsistentiæ diuinæ cum naturâ humanâ. Ratio est, quia natura sola est quæ eger subsistentiâ non verò vnio subsistentiæ, quod idem est in vnionibus omnium aliarum formarum, quæ non recipiunt in se similes formas eis quas ipsæ vniunt.

Obiicies Tertiò: Subsistentia est substantia, & aliunde per te est res, ergo deberet poni in diuisione substantiæ; ergo si non ponitur, non est res. Respondeo, quod subsistentia sit res, non pendere ab eo quod sit posita vel non à Philosophis in diuisione substantiæ, præsertim cum hæc diuisio facta fuerit à præcis Philosophis ignorantibus subsistentiam, quæ, etiam si sit modus, non comprehenditur in diuisione substantiæ. Tandem respondeo comprehendi in substantiâ totali, seu completâ.

Quartò obiicies: Si subsistentia esset res, etiam esset forma, nec potuisset Verbum eam supplere, quia Deus non potest supplere defectum formæ. Hæc obiectio nulla est, quia non minus modus est forma quàm res; est ergo & tibi difficultas communis; ergo teneris etiam querere solutionem. Illa sit, Deum non posse supplere defectum formæ informando, terminatiue verò, & se intrinsecè communicando mediâ vnione, posse supplere aliquos effectus, eos scilicet qui aliunde non repugnant, de quo fusiùs Theologi. Alia argumenta, quæ contra hanc sententiam fieri possunt, vide apud Hurtadum Sectione 5. nos inferius in diuersis questionibus, quæ contra subsistentiam moueri possunt, ea tangemus & soluemus.

SECTIO XIII.

Aliqua difficultates de Subsistentiâ.

SUBSECTIO PRIMA.

An omnis Substantia habeat distinctam subsistentiam.

100 QVÆRIMUS, an omnes substantiæ creatæ, rationalis & irrationalis, sensibilis & insensibilis, distinctam habeant subsistentiam. In homine eam dari, constat ex Fide; in alijs idè videtur dicendum à paritate rationis. Est tamen difficultas, vtrum de potentiâ absolutâ possit esse aliqua natura creatâ, quæ non distinguatur realiter à suâ supposita. Negant aliqui, quia illa esset perfectior homine, esset enim minus composita; item esset imperfectior, quia non esset terminabilis à Verbo.

Sed contrâ, quia rogo, an posse terminari à Verbo adiunctâ compositione reâ, sit absolutè maior perfectio, quàm non posse terminari à Verbo ob simplicitatem, an sit æqualis, an minor. Neque est medium. Si est maior absolutè, homo erit perfectior tantum; si non sit maior, non erit absolutè perfectior: ergo non sequentur duo contradictoria.

Secundò alij mouentur, quia repugnat substantia identificata cum suâ operatione, ergo & cum composito. Distinguo Antecedens: velenim loquimur de actione ipsâ; vt sic autem multi dicunt, actionem identificari cum Deo agente, & cetera non video, cur repugnet aliqua substantia, quæ per se ipsam essentialiter sit actio. Vel loquimur de effectu, & vt sic concedo, nullam substantiam aut accedens posse identificari cum suâ operatione, quia producens & productum debent distingui, vt patet in diuinis; suppositum autem non ita opponitur cum naturâ, vt etiam patet in diuinis, vbi licet producens & productum distinguantur, subsistentia tamen non distinguitur à naturâ; nec in creatis est de conceptu, essentiali suppositi, esse aliquid productum ab eâ naturâ cuius est.

Idè reputo probabilius, non repugnare talem naturam, quia nec leuis apparet contradictio, cur ergo neganda est diuinæ omnipotentia?

Dices: Vnde ergo tibi constat, Angelos non esse huiusmodi, imò & alia entia? De alijs entibus probabiliter inferitur ex homine, nam maiorem reputo absolutè loquendo perfectionem, carere tali compositione, quàm eam habere: vnde, si conceditur homini perfectiori, nec alia ratio obstat, etiam videtur concedenda alijs entibus imperfectioribus.

De Angelis verò fateor, me nihil certò posse definire, quia neque ex ratione, neque ex Fide, neque à simili ex homine quidquam certò deducitur, idè nihil de eâ re hinc possum determinare: propter communem tamen auctoritatem potest dici, eos etiam esse ex numero earum creaturarum, quæ subsistentiam distinctam habent, quidquid sit de possibilitate alterius creaturæ non habentis distinctam subsistentiam. An autem talis natura possit alienâ subsistentiâ terminari, dicitur infra.

SUBSECTIO SECUNDA.

Subsistentia creata potest terminare alienam naturam.

105 SECUNDA difficultas esse potest, an subsistentia creata possit alienam terminare naturam. In nostrâ sententiâ, asserente eam esse rem, nullum videtur dubium: sicut enim albedo huius hominis potuit diuinitus alium informare, ita & subsistentia. Imò esse rem, est formalissimè non esse alligatam essentialiter huic subiecto. In sententiâ verò eam cõstituente modum, videtur dicendum non posse, quia de se est affixa essentialiter huic numero naturæ. Nihilominus probabiliter dici potest, non repugnare, ita tamen vt non separaretur à propriâ naturâ; id enim repugnat, sed vt manens in illâ alteri vnatur per vnionem distinctam.

Obiicies: Si vbicatio est modus, non potest vbicatio Petri Ioannem reddere vbicatum, ergo nec

nec substantia alienâ naturam. Probatur Antecedens, quia modus non potest nisi modificando informare; substantiam autem alienam non potest modificari, quia non potest cum illo per se uniri; ergo non potest illud informare. Respondeo negando Antecedens, quia modus respectu vnus subiecti potest intelligi res respectu alterius, & sicut potest substantia diuina seipsa per identitatem reddere substantiam diuinam naturam, creatam verò mediâ vnione distinctâ, non videtur cur modus, qui alicui subiecto seipsa vnitur, non possit alteri vniri mediâ vnione distinctâ, & ei suum effectum communicare.

Obiicitur Secundo à priori: Tota essentia modi est esse modum, ergo non potest informare nisi ut modus: atqui, si vniretur alteri nature, illam informaret ut res, quia per vnionem distinctam; ergo sequeretur duo contradictoria: & hinc respondetur exemplo à Verbo petito, nam Verbum non est modus, sed res ademificata cum naturâ diuinâ, vnde bene poterit alteri nature vniri ut

res. Respondeo, in hac obiectione committi requiuocationem: nam modus dicitur respectiue ad subiectum, cui per se sine vnione distinctâ copulatur, & à quo nec diuinitas separari potest: hinc autem nullatenus efficitur, ut respectu alterius subiecti dicatur res; imò id ab omnibus ferè conceditur, etiam ab his qui hac obiectione vtuntur. Nam vnio, quæ in ordine ad extrema, quæ vnit, est modus, est res in ordine ad causam à quâ produciuntur; vnde procedit per actionem à se distinctam, quod proprium est rerum: & casu quo duratio sit distincta, & modus, ut vult communior opinio; duratio, quæ est modus in ordine ad subiectum, est res in ordine ad vbiocationem, quia ipsa duratio habet vbiocationem, quam recipit in se, & ambæ, vbiatio scilicet & duratio, habent actiones distinctas quibus producuntur: item actio, quæ in ordine ad causam est modus, potest continuari cum aliis actionibus per vnionem distinctam. nam quando vnuntur duæ partes aquæ, ego peto etiam vniri inter se duas eas partes actionis, quæ erant in eis subiectis. Vel saltem id constat in ipsis partialibus vnionibus

continutatis, quæ inter se non sunt modi, sic verò respectu partium, quas vnunt. Constat ergo, rationem modi esse omnino respectiuam, & consequenter, quod est modus respectu vnus, posse respectu alterius esse rem; sine vllâ prorsus repugnantia, ut male obiectio contendebat. Disparitas autem, quæ ibi assignabatur inter Verbum & modum, nulla est: nam Verbum respectu naturæ diuinæ magis alligatum est, quam modus suo subiecto; nam Verbum ita est illi naturæ alligatum, ut nec ab eâ distinguatur realiter, quo præcisè differt à modo. At hoc potius impedit vnionem cum aliis rebus, quam iuuat, ut per se patet: nam si modus, qui non potest separari à suo subiecto, etiam si ab eo distinguatur, non potest alteri vniri; à fortiori Verbum, quod nec separari potest à naturâ, nec ab eâ distinguitur, non poterit vniri alteri nature, vel certe quod non distinguatur, non illud iuuat ut possit vniri.

Tertiò obiicitur: Ergo actio, quâ produciunt Petrus, poterit esse productio Pauli simul cum Petro. Respondeo negando consequentiam: nam actio non est productio termini eò quod vnatur cum illo; vnde licet actio vnatur passo,

non tamen illud producit; ergo actio, quæ non est ex suâ essentia productio Pauli, sed solius Petri, etiam si vnatur per vnionem distinctam Paulo, adhuc non erit actio Pauli quâ ille producat, ergo id deberet habere per aliam actionem distinctam, quæ esset processio & emanatio Pauli ab hac causa. Hoc autem repugnat actioni, quia ab illâ non potest oriri alia actio, hoc enim ipso iam illa esset causa Pauli, & non actio illius, quod repugnat actioni: at in formis, quæ non producendo, sed formaliter tribuunt suum effectum, qualis est substantia, non id repugnat, quia siue seipsis siue per vnionem distinctam coniungantur cum subiecto, semper retinent rationem formæ informantis, ut fatentur omnes, & consequenter dabunt illi suum effectum formalem.

Sed rogabis, an casu, quo natura humana alienâ terminaretur substantiâ, Angeli v. g. esset homo an non. Negant aliqui, quia homo est concretum ex naturâ humanâ & humanâ substantiâ, deficiente autem eâ substantia non manet idem concretum, etiam si ponatur alia diuersa loco illius, sicut non manet album, licet loco albedinis ponatur calor.

Quod si istis obiicias, Christum esse hominem, licet non retineat substantiam humanam. Respondent, idè dici hominem, quia dicit in obliquo naturam humanam à quâ denominatur homo. Sed in hac solutione videtur esse repugnantia: si enim natura humana sine humanâ substantiâ sufficit ad denominationem hominis, quando dicitur in obliquo; ergo homo non pendet essentialiter, ut talis dicatur, à substantiâ humanâ; ergo etiam ex humanâ naturâ sine substantiâ humanâ, cum solâ Angelicâ diceretur homo. Probo euidenter, quia si humanitas dicta in obliquo denominat Verbum-hominem, multò melius denominabit dicta in recto, quia sic melius significatur quam in obliquo. Confirmatur, quia de facto nobis hæc denominatio homo provenit ab humanitate dicta in recto, ergo cum eodem modo dicatur, quando habet substantiam Angeli, etiam diceretur homo, quod euidentius ex dicendis statim constabit.

Tota hæc quæstio est de voce: ego eam naturam dicerem hominem, ut magis conformarer locutioni Ecclesiæ, ob solam naturam humanam alieno vnitam supposito, Christum vocantis hominem. Ad exemplum de albo respondeo, hominem esse concretum præcipuè desumptum à naturâ humanâ, non verò à substantiâ, ut patet ex Philosophis antiquis, qui ignorantes substantiam, adhuc propter solam naturam humanam Petrum hominem dicebant (quo etiam manifestè reicitur modus loquendi horum recentiorum) album autem est denominatio primò desumpta ex albedine, vnde illâ variatâ, variatur album.

SVBSECTIO TERTIA.

Proponitur sententia negans, naturam creatam posse simul duabus substantiis terminari.

TERTIA difficultas, an possit creata natura simul duplici substantia terminari. Dixi, natura creata; nam de Fide est, diuinam triplici

ci terminari. Hæc difficultas est duplex: prima, an possit terminari duplici subsistentiâ propriâ, vel duplici alienâ; secunda, an vnâ propriâ, & alterâ alienâ. Hoc secundum negant aliqui, contra quos ego supra à numero 54. Mouentur Primò, quia Patres Ecclesiæ intulerunt, non esse in Christo personalitatem propriam, eò quòd esset aliena, ergo illæ personalitates repugnant etiam diuinitus, aliàs nulla esset illatio Patrum. Respondent aliqui, Patres id collegisse eo, quòd Scriptura vocet Christum Filium Dei & filium hominis, & Deus dicatur mori, & homo creauisse mundum, quod non esset verum, si essent ibi duo supposita. Ego huic responsioni non multum fiderem, quia in primis Verbum de facto dicitur homo ex vnione ad humanitatem: atque hanc vnionem etiam haberet, licet ibi esset suppositum naturale; ergo etiam tunc Verbum diceretur homo. sicut quia subiectum dicitur album ab albedine, 111 semper dicitur album, etiam si cum subiecto vnatur rubedo, aut alius color, quia vnio istius non tollit illum alium esse vnitum. Neque potest reddi ratio, cur carentia proprii suppositi concedat vt ab humanitate vnita Verbum dicatur homo magis quam si ibi esset proprium suppositum; ergo Verbum & Deus diceretur homo. Deinde eo ipso homo diceretur Deus, & Deus diceretur mori: nam ideò de facto Deus dicitur mori, quia natura humana, cui Verbum est vnitum, mortua est. Sed etiam tunc ea natura humana, cui Verbum & Deus esset vnitus, moreretur; ergo hæc locutiones etiam tunc essent veræ; ergo ex illis parum potest inferri de vno aut duobus suppositis.

122 Dices adhuc, designando suppositum creatum, tunc non esset verum de illo dicere, *homo est Deus*, nec, *Deus est homo*. Respondeo, concedendo id libenter; illud enim suppositum non esset Deus, quia non esset terminatum supposito Verbi. At quid inde contra nos ex Scripturâ potuit tunc inferri? nam in Scripturâ solum dicitur, *homo est Deus*, *Deus est homo*, quæ propositiones absolute essent veræ, etiam si in alio sensu falsæ essent; non constat autem à Scripturâ acceptas in omni sensu, ergo ex Scripturâ non potuerunt Patres inferre, non dari ibi duo supposita.

Dices: Actiones sunt suppositorum; sed tunc natura humana haberet suum suppositum, ergo illi, & non Verbo, tribuerentur eius actiones. Mala consequentia, tribuerentur enim vtrique, quia actiones naturæ tribuuntur suppositis, sicut in diuinis actiones naturæ diuinæ tribuuntur omnibus tribus diuinis suppositis. Constat ergo, ex istis locutionibus non potuisse à Patribus in puncto præsentis quidquam inferri. Melius ergo obiectioni supra factæ responderetur, Patres ideò intulisse, non esse in Christo duas subsistentias, quia id repugnat ex naturâ rei, non verò quia diuinitus repugnet: sicut quia repugnat ex naturâ rei substantiam esse sine accidentibus, intulerunt, in Eucharistiâ destrui substantiam panis, quantumvis de potentiâ absoluta possint esse vera illa verba, *hoc est corpus meum*, licet in rerum naturâ alibi maneret substantia panis, dummodò non esset vnita accidentibus; ergo similiter potuerunt inferre, non esse in Christo subsistentiam propriam, quia superflua naturaliter erat præsentem alienâ, licet diuinitus possint esse simul.

Sed adhuc urgebis: Maius est miraculum, piuare naturam propriâ subsistentiâ, quam eam conferuare cum alienâ. Respondeo, negando Antecedens, quia tollere propriam præsentem alienâ, non est miraculum, sed aliquid debitum primo miraculo, quia ibi omnino superfluit propriâ subsistentia.

Adde, etiam si Patres id inde intulissent, vt vult Suarez, non tamen propterea inferri aliquid contra nos: nam Spiritus sanctus non assinit ad rationes & motiua, quibus inducuntur Patres & Concilia ad conclusionem aliquam definiendam, vt est communis inter omnes consensus; atque non esset de Fide hæc sententia, docens non posse diuinitus naturam terminatam propriâ subsistentiâ terminari, etiam alienâ, quod tamen nullus dixit.

Secundò mouentur, quia propria subsistentia 114 reddit naturam sistentem in se, cum quo repugnat sistere in alio; quia sistere in se, est non progredi ulterius. Respondeo, in hoc argumento manifestè peti principium: nam vel sistere in se, dicit non progredi ulterius naturaliter, vel etiam de potentiâ absoluta. Si naturaliter solum, nihil inferitur, quia cum hoc non pugnat, progredi ulterius diuinitus: si de potentiâ absoluta, de hoc est quæstio. Item vel sistere in se, est sistere in solo eo supposito quòd habet, & sic nec per aliud proprium poterit terminari, quod est contra: vel est sistere in supposito proprio in communi, & hoc non potest dici, quia suppositum particulare non potest dare effectum formalem vagum: cum enim ipsum non sit suppositum proprium vt sic, sed hoc numero proprium, non potest naturam reddere sistentem in supposito proprio vt sic, sed in tali, & consequenter nec etiam ad aliud proprium poterit transire; quia sistere in hoc numero, & transire ad aliud etiam solo numero distinctum, omnino repugnant. Vel sistere in se, est sistere naturam in seipsâ, & hoc est falsum, cum ultra naturam habeat suppositum. Vel denique sistere in se, est habere proprium suppositum, & non alienum, & tunc explicabis proprium suppositum per hoc quòd non sit alienum. Qualis autem est definitio suppositi, quòd scilicet sit id quod non est alienum? Tunc autem non poteris dare definitionem suppositi prout abstrahit ab alieno & proprio: definitio enim proprii est sistere in se, quæ soli supposito proprio conuenit. Quam ergo definitionem habebit suppositum Verbi in humanitate? vel quomodo illam reddet sistentem in proprio supposito, aut in se? constet autem ex hac explicatione, quia sola continet verba, nihil inferri circa punctum præsentis.

Idèò alij Tertio arguant: Suppositum proprium complet intentiue & extensiue naturam, ergo repugnat cum alieno. Ita Caietanus 3. Partæ, quæst. 3. art. 6. quem Suarez & cum eo Hurtadus §. 85. rectè refutat, eò quòd & peti principium, & obscurat quæstionem: & in primis ineptè dicit, suppositum proprium complere intentiue, cum non sit capax intensionis. Quòd si complere intentiue ita explicat, vt non possit per aliam subsistentiam compleri, de hoc est quæstio, & reddit suam conclusionem pro ratione. Adde, his etiam probari, nec duobus propriis suppositis posse naturam terminari, quod vix negat aliquis ex aduersariis, quia quolibet completur natura 116 intentiue

intensiue & extensiue. Præterea, si *complevere intensiue* sit complere cum omni perfectione, falsum est, proprium suppositum complere omnino intensiue, nam perfectius completur natura humana substantiâ Verbi, quam propria creatâ. Tandem, sicut cognitio naturalis, quantumvis summè intensa, non complet omnino accidentaliter intellectum, ideoque diuinitus eam illâ potest esse cognitio infusa & beatifica de eodem obiecto; cur dicendum erit, substantiam naturalem complere omnino substantialiter naturam, ita ut cum eâ repugnet diuinitus alia substantia supernaturalis & perfectior.

Quartò *ij*: Quia substantia propria reddit naturam per se & independentem ab alio, ergo non potest simul cum illâ ab alio pendere, sicut non potest eadem res generari & creari simul, id est, pendere à subiecto, & non pendere; nec potest eadem virga habere duas vibrationes, vnam quâ sit curua, alteram quâ sit recta. Hæc ratio est eadem cum secunda supra impugnata, mutato termino *sistere in pendere*, id est sicut & illam impugnauimus, & hanc impugno, quia esse independentem ab alio, quod præstat substantia, tantum est esse independentem ab alio ex vi illius substantiæ; & cum hoc non repugnet, ex vi alterius esse dependentem. Exempla autem, quæ pro se affert hæc sententia, stant à me: nam licet creatio sit productio rei independentem à subiecto, quia tamen id solum est ex vi illius actionis, non repugnat diuinitus, ex vi alterius actionis totalis generari, sicut non repugnat, ex vi vnius actionis productum adæquatè à solo Petro, & ex vi alterius adæquatè à solo Dianne: & virga potest habere duas vibrationes totales, & secundum vnam esse curua, secundum aliam recta. Vnde male aliqui stantes à nostrâ sententiâ, concedunt his Auctoribus, quæ in exemplis afferuntur, inuolueri repugnantiam. Quod si dicas, esse independentem ab alio, sumi absolute, & non ex vi huius substantiæ, petitur manifestè principium, & tunc negabo, substantiam dare talem dependentiam, sicut in simili dixi in Physicis contra Thomistas, asserentes, vnum ubi quantitatum pugnare cum alio eiusdem corporis, ostendique, vnum ubi non includere in suo conceptu eius subiectum; non esse alibi ex vi alterius, prout gratis ab ipsis Thomistis fingitur; idem autem sit hic à nonnullis circa substantiam.

SUBSECTIO QUARTA.

Contraria sententia defenditur.

118 PROPTEREA dicendum censeo, diuinitus posse creatam naturam propriâ & alienâ substantiâ terminari, quia nulla est nec levis in hoc contradictio. Quod vterius positiue confirmatur Primò, quia idem corpus potest habere duas præsentias, aliam naturalem circumscriptiuam, aliam non circumscriptiuam, ut Christus Dominus in cælis & in Eucharistiâ. Secundò, ex cognitione naturali & supernaturali de eodem obiecto, iuxta dicta numero præcedenti. Tertiò, quia idem effectus potest diuinitus duplici actione totali produci. Quartò, ex materiâ primâ, quæ diuinitus potest habere duas formas substantiales inter se diuersas, & eadem forma duas mate-

rias, &c. ergo, &c. Minor est inter Auctores dissentio, an possit vna natura creata simul duplici substantiâ alienâ terminari, v. g. substantiâ Patris & Filij diuini. hoc enim omnes ferè concedunt, & constat à fortiori ex supra dictis. Idem est de duabus substantiis propriis, quæ minus repugnant inter se, quam vna propria & altera aliena. Solum Thomistæ fortè dubitabunt de hac vltimâ parte: quia cum ipsi distinguant formas eiusdem speciei per subiecta, non videntur posse admittere duas substantias solo numero distinctas, simul in eodem subiecto. Sed contra hos egi supra Disputatione 1. Sectione 3. ostendique, eos minus consequenter loqui, dum simul in eodem subiecto negant duas formas eiusdem speciei esse possibiles, eas tamen admittunt successiue: nam illæ successiue distinctæ non identificantur realiter, etiam si ponantur simul; identitas enim seu distinctio non est quid ab eis separabile. Præterea, cum licet successiue, semper tamen idem numero subiectum maneat; vel non poterit habere formas solo numero distinctas, sicut non potest simul: vel hæc non distinguuntur per subiecta, & consequenter poterunt esse simul; ergo & duæ substantiæ propriæ de potentia absolutâ in eadem naturâ non repugnant.

Rogabis, an vna substantia possit per alteram terminari, vel an vtraque terminet immediatè eandem naturam? Respondeo, solum posse fieri hoc vltimum: nam substantia non potest reddi subsistens per aliam substantiam, sicut albedo non potest reddi alba per alteram albedinem; & ut melius dicam, vna albedo non potest esse subiectum alterius albedinis, neque vna materia alterius materiæ, de quo alibi. Adde, cum ipsa vltimum complementum naturæ, non possit ex illâ & aliâ substantiâ vnum per se resultare. Similem questionem explicui Disputat. III. Physicæ à numero 97. de formâ substantiali, ubi dixi, diuinitus posse eidem materiæ plures formas substantiales vniri, ita tamen, ut quælibet eadè immediatè supra materiam, & non vna supra aliam. Hinc colliges, eam naturam creatam, quæ secum haberet illam identificantem substantiam, non posse terminari alienâ, quia hæc noua substantia cadens supra eam naturam, deberet etiam cadere supra substantiam, quod iam ostendi repugnare. Dixi in creatis, nam in diuinis, propter distinctionem virtuales, potest substantia Filij cadere supra naturam cui identificantur substantia Patris, non tamen cadere supra substantiam ipsam Patris, quod in creatis repugnat.

Aduerte, casu quo eidem naturæ duæ substantiæ vniantur, sicut in simili dixi in Physicis, de duabus formis in eadem materiâ constitutenda plura composita inadæquatè distincta, quæ non possent inuicem adæquatè prædicari, quia in recto dicunt ipsas formas substantiales saltem inadæquatè; ita in præsentem dicendum de substantiis, quantum ad modum vnionis, cum differentiâ tamen quantum ad prædicationem, quia suppositum creatum dicit in recto naturam, in obliquo autem substantiam. Vnde quantumvis in eadem naturâ sint duæ substantiæ creatæ, non propterea essent duo supposita, sed vnum; & rectè posset dici, hoc suppositum est illud, hoc est, id quod habet substantiam Angelicam, est suppositum habens substantiam humanam: sicut

D d d d 4 licet

licet albedo & calor sint duo distincta, quia tamen dicuntur in obliquo, rectè dicitur, *album est calidum*, ut sapè observaui. Vnde è contrario, si eadem substantia creata esset in duabus naturis, faceret duo supposita, quæ inuicem non possent prædicari, licet si eadem albedo esset in duobus subiectis, non posset dici, *hoc album est illud*.

Dixi, in *substantiis creatis*, nam in diuinis alibi observaui dici in recto suppositum, & in obliquo naturam. Vnde, si eidem naturæ humanæ tres diuinae personæ vniuerentur, essent tria supposita, & tres personæ, sicut de facto in diuinis hæ tres substantiæ etiam in vnicâ naturâ faciunt tres personas, & tria supposita. Vnde si naturæ humanæ, habenti propriam substantiam, vniueretur Verbum, essent etiam ibi duo supposita: vnum diceret naturam humanam in recto, & in obliquo substantiam creatam, sicut nos eam dicimus; esset enim tunc tam integrum suppositum creatum, sicut iam in nobis: alterum suppositum diceret in recto substantiam diuinam, & in obliquo naturam humanam, ut de facto eam in Christo dicit suppositum Verbi. hæc autem duo supposita non possent inuicem prædicari, nam licet essent inadæquate idem ex parte humanitatis, quia tamen hæc non dicitur in recto in vtroque, sed in vno in recto, in altero in obliquo, modo explicato, non possunt inuicem prædicari, quia semper rectum prædicati & subiecti debent esse idem. Quomodo autem, hoc non obstante, posset absolute dici *Dens homo*, & *Dens mortuus*, &c. dixi paulò antè.

SVBSECTIO QVINTA.

Substantia non est principium operatum.

De hac difficultate nonnihil dixi supra, agens de effectu formali substantiæ: hic pauca sunt addenda. Communis ergo & vera sententia docet, eam non esse principium influens, neque inadæquate. Quod Primò suadetur, quia sine fundamento talis actiuitas conceditur substantiæ: neque enim, quia sit de complemento naturæ, debet esse principium influens, ut patet in ipsâ vniione materiæ & formæ.

Secundò probatur, quia natura humana Christi eodem modo efficit suos actus naturales, sicut aliæ naturæ humanæ: sed ibi non influit magis suppositum, quàm in meas operationes, quia iuxta communem Theologorum & Patrum sententiam, actiones ad extra sunt communes toti Trinitati, & non propriæ Verbi aut Patris; ergo dicendum est, neque in nobis substantiam propriam esse principium influens. Quòd si in diuinis substantiæ sunt principium quo productionum ad intra, ratio est, quia substantiæ solæ distinguunt personas, & consequenter constituunt principium produciens & productum, quæ ut talia debent distinguui: in creatis autem, cum se ipsis naturæ distinguantur, non est necessarium ut per substantias constituentur in ratione producentis.

Sed aduerte, hoc non obstante, denominationis operationes tribui supposito, sicut operationes materiæ; item & operationes formæ tribuuntur toti composito; & ita homo dicitur albus ab albe-

dine in materiâ, & intelligens ab intellectu in animâ. Ratio est, quia cum hæc omnia constituentur vni per se, communicant sibi inuicem eas denominationes, licet propriè & in re ab vna tantum parte oriuntur. Et si maiorem huius denominationis rationem quæris, non aliam video, neque est, quàm acceptio communis: ut quando dicunt, *homo intelligit*, non velint significare omnes partes intelligere, sed contenti sint, si vel vna intelligat; est enim figura Synecdoche, quæ ad voluntatem Auctorum linguarum reducenda est.

Difficilius est, an substantia sit saltem conditio requisita ad operandum. Affirmat P. Suarez, addit tamen, si natura sine substantia existeret, adhuc connaturaliter operaturam; quæ duo non videntur coherere: nam eo ipso quòd sit conditio requisita, non potest sine illâ saltem naturaliter esse operatio, sicut non potest sine approximatione, quia est conditio ad operandum.

Probabilius ergo est, in tantum eam esse conditionem ad operandum, in quantum est quid requisitum à posteriori ut existat natura, sicut de vniione accidentis ad subiectum alibi dixi. Vnde, sicut supposito primò miraculo conseruationis caloris sine subiecto, naturaliter calefacit, ita similiter, si natura sine substantia conseruaretur, connaturaliter operaretur. Ratio huius est, quia non est vnde operationem faciamus magis dependentem, neque ut à conditione à substantia, quàm ab vniione formæ, aut accidentis ad subiectum. Ex quo etiam videtur dicendum non concipi substantiam pro priori causæ ante operationem, sed se habere concomitanter cum illâ: nisi ad summum dicas, substantiam præcedere prioritate maioris necessitatis, quia magis necessaria est substantia, quàm operatio.

Sed obieciens Primò: Si substantia non est conditio ad operandum, magis quàm Musica ad edificandum, cur tribuuntur operationes supposito magis quàm adificium Musicæ? Aliqui distinguunt duo accidentia in homine v. g. quædam quæ non exiguntur ad naturæ conseruationem, ut vbi, duratio, & his aiunt non tribui operationes; alia à quibus natura pendet, qualis est calor & dispositiones, & his inquirunt tribui denominationem. Hæc tamen solutio valde dura est: nam Primò magis pendet natura ab vbi quàm à substantia & calore, ab vtroque enim tantum à posteriori, ab vbi tamen essentialiter, à substantia verò & calore solum connaturaliter. Idem est de duratione. Malè ergo exemplum in duratione & vbiuatione ponitur. Secundò, aliud est, operationes tribui accidentibus; aliud, concreto ipsi: quòd oportebat distinguere. Et eo explicato, facile aliter respondetur obiectioni clariùs & solidius. dico enim, sicut non dicunt, *Musica edificat*, sic nec dicunt, *substantia operatur*, in hoc est paritas. Præterea sicut dicitur, *suppositum operatur*, ita dicitur, *Musicus edificat*, in hoc rursus est paritas. Constat autem differentia inter has duas propositiones præcisè in eo, quòd Musica neque requiritur ad edificandum, neque necessariò est connexa cum edificante, quia est accidens illius quinto modo; vnde licet vera sit ea propositio, *Musicus edificat*, dicitur tamen per accidens: at substantia, quia per se connexa est cum naturâ operante, licet ad

operationem non requiratur, sicut nec requiritur Musica, dicitur tamen per se concurrere non perfectitate ex parte operationis, sed perfectitate connexionis cum naturâ operante, ut supra dixi: & in hoc sensu bene dicitur, *homo vibicus operatur, homo durans*, hæc enim habent connexionem cum homine: at homo sic *vibicus* formaliter non est per se, quia cum hac vibratione *hic* non est connexus, etiam si alicui vibrationi connexus sit.

Obiicies Secundò: Subsistentia non præcedit operationem, ergo potuit connaturaliter humanitas Christi Domini per ipsam operationem mereri saltem de congruo vniñem, quod est contra omnes Theologos. Sed facile ego sequela, quia licet subsistentia non sit prior operatione, non est tamen posterior: ut autem possit cadere sub meritum, debet esse posterior ipsâ operatione meritoria, utpote effectus illius, de quo fusi sunt in Theologia.

SUBSECTIO SEXTA.

Potest diuinitus substantia esse sine subsistentiâ.

128 **S**EPTIMA difficultas est, An diuinitus queat substantia sine omni subsistentiâ conseruari. Negat P. Suarez Disput. 34. Metaph. sect. 6. ubi pro se refert P. Fonseca, & confirmat ex D. Thomâ, aiente, humanitatem Christi, si à Verbo dimittatur, fore ut statim subsistat. Sed D. Thomas non est pro Suarez, ibi enim non agit in ordine ad potentiam absurdam, sed solum dicit, tunc ex illâ naturâ debere subsistentiam pullulare, quod verum est naturaliter loquendo.

Sit ergo prima ratio pro P. Suarez, quia subsistentia est terminus intrinsecus naturæ, sed à termino intrinseco nequit res separari, non enim potest interminata manere, ut patet in lineâ, quæ non potest manere sine termino, nec potest intelligi quin sit recta vel obliqua, ergo.

Respondeo tamen facile lineam necessariò habere terminum, non quidem distinctum ab ipsâ lineâ, aut qui essentialiter sit terminus, sed illud punctum post quod non est aliud. & in hoc sensu natura composita adhuc carens subsistentiâ habebit terminum, id est vltimam perfectionem, scilicet vnionem: si verò non sit composita, non habebit propriè terminum, quia hic supponit plures partes. Adde, subsistentiam solum dici terminum, quia est complementum vltimum naturæ.

129 Si ergo materia potest separari à primo complemento, nempe à formâ substantiali, cur non poterit à secundo complemento, quod est subsistentia? Ad exemplum de lineâ rectâ vel obliquâ faciliùs respondeo, omnes partes & vniones illius lineæ posse bene esse sine figurâ rectâ aut obliquâ, si penetrerentur, si autem vna maneat extra aliam, non poterunt non habere obliquitatem aut rectitudinem, quia hæc non sunt accidentia extensionis, sed species extensionis, scilicet talia vel talia ubi inter se distantia: genus autem non potest esse nisi in aliquâ specie, at subsistentia non est species naturæ, sed complementum illi superadditum; ergo poterit diuinitus natura esse sine subsistentiâ.

Secunda ratio sit, Quia substantia fundat proximè per suam essentiam carentiam inhesionis, seu subsistentiam, ergo nequit nec diuinitus esse

sine eâ subsistentiâ. Argumentum adhuc minùs efficax præcedenti, Primò, quia carentia inhesionis non est subsistentia, ut supra dixi, ergo etiam si substantia fundet necessariò inhesionem, non propterea fundat subsistentiam. Secundò, quia etiam quantitas fundat proximè impenetrationem, & tamen diuinitus potest esse sine illâ; item anima fundat intellectum, & tamen diuinitus potest esse sine illo; ergo etiam substantia sine subsistentiâ.

Dices: Substantia fundat essentialiter eam carentiam inhesionis, id est, ita ut nec diuinitus possit esse sine illâ, quantitas verò & anima solum fundant connaturaliter impenetrationem & intellectum. Sed contra, quia de hoc est quæstio; ego enim contendo, substantiam non esse essentialiter connexam cum subsistentiâ, quia nulla est implicancia in eo quodd separantur, tu verò dicis, non posse separari, quia sunt essentialiter connexæ. Vel rogo, Vnde eam essentialiter connexionem inferis, quandoquidem per solam Fidem habes noticiam subsistentiæ, Fides autem nihil prorsus hac de re directè aut indirectè docet? Certè sine vilo fundamento omnino gratis id doceri videtur. Ideò

Alij Tertio arguunt, Quia si substantia posset 131 esse sine subsistentiâ, posset etiam esse cum inhesionem, sicut è contrario, quia accidens potest esse sine inhesionem, potest habere modum perfectatis, ut patet in accidentibus Eucharistiæ: atqui repugnat etiam diuinitus, substantiam habere modum inharendi, ergo & esse sine subsistentiâ. Hoc argumentum videtur terminis confundere quæstionem, & petere principium, quod retorqueo: nam in primis naturæ Angelicæ, per te etiam seorsim sumptæ, repugnat diuinitus inhesionem, sicut naturæ humanæ repugnat diuinitus irrationalitas & inhinibilitas; ergo sicut, licet diuinitus separaretur natura humana ab intellectu (pono distingui) adhuc non potest natura humana reddi irrationalis authenticè illis; ita nec poterit natura Angelica fieri inharens, licet sine subsistentiâ. Confirmatur: natura Angelica, si sit cum subsistentiâ, non potest fieri inharens per te, ergo nec poterit, etiam si sit inharens sine illâ. Probo consequentiam ex tuo simili à contrario, quia accidens, etiam si sit inharens, potest habere perfectitatem, si diuinitus (quod per te non repugnat) per vnâ actionem totalem 132 produceretur à Deo & subiecto materialiter, per aliam verò actionem totalem crearetur, ergo perfectitas, si potest conuenire accidenti carenti inhesionem, potest conuenire eidem illam diuinitus habenti; ergo si argumentum ex accidenti fit ad substantiam, è contrario ut à te fit, bene sequitur, si potest natura Angelicæ carenti subsistentiâ conuenire inhesionem, etiam posse conuenire diuinitus eidem habenti perfectitatem & subsistentiam; vel cum perfectitate illi repugnat inhesionem, repugnare etiam & carenti perfectitate; ergo ex hoc capite non bene inferis, illi repugnare carentiam perfectitatis.

Confirmatur: quia licet Angelus per impossibile esset sine subsistentiâ, non idèò tunc posset esse forma alterius naturæ; ergo nec posset habere inhesionem. Præterea, si esse formam inharentem dicit duo contradictoria in naturâ Angelicâ, dic, illam posse separari à subsistentiâ, quia in tali separationem non includuntur duo contradictoria; nega verò eam etiam separatam posse esse formam inharentem, quia in hoc secundo (quod distinctum

Etum est à separatione) imbibuntur duo contra-
 dictoria. Ex quo respondetur ad exemplum de ac-
 133 cidentibus: dico enim illud carere inhaesione, & habe-
 re perfectiorem esse idem formalissimè, unde non
 potest vnum ab alio separari; at carere subsisten-
 tiâ, & habere inhaesione, sunt duæ res distinctæ
 & separabiles, unde non est necessarium vt vna
 sequatur ex aliâ, nec, quod si vna repugnat, repu-
 gnet & aliâ, aut è contrario, si vna sit possibilis, sit
 & possibilis aliâ. Tandem non explicat hoc argu-
 mentum, quid sit inhaesio repugnans substantiæ se-
 parata à subsistentiâ, quia, vt sæpè dixi, accidentis
 inhaesio si sumatur pro dependenti à subiecto vt
 à causâ materiali, non est aliâ quàm dependentia
 formæ substantialis materialis à materiâ, unde
 eiusmodi inhaesio non repugnat substantiæ etiam
 cum subsistentiâ. Quid ergo mirum, si separata à
 134 subsistentiâ eam possit habere? Si verò inhaesio su-
 matur pro dependentiâ à subiecto propriâ rei ac-
 cidentalis (vt debet sumi si soli conueniat acci-
 denti) vt si est certo certius, substantiam non
 posse habere talem inhaesione, neque cum sub-
 sistentiâ neque sine illâ; quia licet possit pendere à
 subiecto, cum tamen ipsa sit necessariò substan-
 tia, dependentia illius nec diuinitus potest esse non
 substantiæ, ergo nec inhaesio; ergo non quia natu-
 ra separatur à subsistentiâ, sequitur, eam posse in-
 haerere inhaerentiâ propriâ accidentis. Hæc lon-
 gius explicui, quia per has voces *inhaesio* & *inhae-
 sionis carentiam* vix de re aliquid explicatur à
 nonnullis, & quæstiones plures per eas voces de
 subsistentiâ obscurantur, vt tetigi supra, agens de
 formali effectu subsistentiæ.

135 Dicendum ergo est cum communi, non repu-
 gnare diuinitus, naturam conseruari sine omni
 supposito, sicut non repugnat conseruari mate-
 riam sine omni formâ substantiali, essentiam sine
 passionibus, quantitatem sine impenetratione;
 quia non est maior ratio de his, quàm de subsi-
 stentiâ; ergo erit idem de omnibus dicendum.
 Et confirmatur hoc, argumento euidenti sæpè in
 hac materiâ à me repetito: nam ratione naturali
 nullatenus potest non solum necessitas eius sub-
 sistentiæ in ordine ad potentiam absolutam, sed
 nec existentia subsistentiæ probari; ergo ratione
 naturali nulla potest ostendi repugnantia in eâ se-
 parabilitate, ex Fide verò nullatenus infertur talis
 necessitas essentialis subsistentiæ, non ergo est
 unde possit dici, repugnare diuinitus naturæ sine
 subsistentiâ.

Dices: Non potest natura esse sine vocatione,
 ergo nec sine subsistentiâ. In primis ante solutio-
 nem rogo hos Auctores, cur magis ex hoc Ante-
 cedenti inferant, naturam non posse esse sine sub-
 sistentiâ quàm sine passionibus, aut quàm mate-
 riam sine formâ; vel quàm affinitatem specialio-
 rem habeat vbiatio cum subsistentiâ quàm cum
 136 formâ aut passionibus. Respondeo igitur, non
 posse intelligi, rem existere, & non esse alicubi;
 sicut non potest intelligi, existens in rerum natu-
 râ, & non in aliquo tempore vel præterito, vel
 præsentis, vel futuro, quod lumine naturæ notum
 est; in subsistentiâ autem non militat hæc ratio,
 nec alia præter hanc, vt ex dictis constat, non er-
 go ex vocatione quidquam infertur ad subsisten-
 tiam, sicut nec ad passionem, &c.

Sed rogabis, casu quo natura sine subsistentiâ
 conseruaretur, an id fieret per actionem in suâ

substantiâ supernaturalem. Respondeo negati-
 uè: illa enim actio posset esse eadem numero cum
 conseruante naturam subsistentem, quia natura
 solum pendet à posteriori à subsistentiâ: unde,
 quia tollatur subsistentiâ, nulla auferatur causa il-
 lius actionis, sed solum ea datur, quando non de-
 betur. Hinc rursus sequitur, eam esse supernatu-
 ralem quoad modum, vt de materiâ sine omni
 formâ substantiali dixi Disputatione 11, Physi-
 cæ numero 121. vbi etiam egi, an possit ali-
 quando ea actio, nec quoad modum esse super-
 naturalis.

Minor est difficultas, an è contrario possit sub-
 sistentia sine naturâ conseruari. Cui respondeo
 sub distinctione, vel enim est modus, & vt sic cer-
 tissimum est, non posse; vel res (vt nos defendi-
 mus) & vt sic non minus est certum, posse sepa-
 rari; quæ duo ex essentia rei & modi sua sunt ma-
 nifesta, vt ampliori non egeant explicatione.

SUBSECTIO SEPTIMA.

De causis Subsistentiæ.

137 OCTAVA difficultas est, quæ sint subsistentiæ
 causæ. De materiali dixi supra, agens de
 subsistentiâ compositi. Aduerte tamen hic, non
 nullos contendere, eam non habere subiectum
 materiale, sed solum esse terminum intrinsecum
 naturæ, sicut est in Christo subsistentia Verbi.
 Sed licet, qui id doceat, non possit facile conuin-
 ci, sicut nec quomodo accidenti dependentiam à
 subiecto, vt à causâ materiali negret, iuxta sæpè
 à me dicta; nihilominus, cum non sit maior ra-
 tio de aliis formis quàm de subsistentiâ, nec in
 hac sit specialis aliqua difficultas, & præterea dif-
 ficulter intelligatur quid sit esse purum terminum
 intrinsecum, facilius autem multò, quid sit
 esse formam dependentem à subiecto, vt à causâ
 materiali, non est cur id negemus subsistentiæ
 creatæ, & concedamus aliis formis, licet neque
 subsistentiæ diuinæ, eò quod ratio formæ dicat
 imperfectionem, quæ releganda est à Deo &
 Verbo diuino. quo respondetur argumento ad-
 uersariorum.

Causam formalem nullam habet subsistentia,
 nisi vnionem sui cum subiecto; finalem autem
 nullam prorsus habet, quia illa est vltimus ter-
 minus & complementum naturæ. De efficienti-
 138 bus verò vix aliquid certi potest statui: probabi-
 le est, non posse oriri à naturâ sed à generante,
 quia videtur prius debere compleri natura in suo
 esse substantiali quàm operetur, & consequenter
 antequam producat subsistentiam; ergo debet
 hæc à generante produci. Aliunde verò, cum
 hoc complementum sit per naturalem emanatio-
 nem, videtur posse oriri ab ipsâ naturâ, etiam si
 sit incompleta. Et hoc vltimum reputo probabi-
 lius, cum P. Suarez & aliis pluribus.

Sed dices: Vnio non producit ab extremis,
 ergo nec subsistentia à naturâ. Nego consequen-
 tiam, quia forma non operatur in subiectum, nisi
 vt forma illius, & consequenter antequam vnire-
 tur, nequit in se & in subiecto aliquid producere;
 ergo nec se vnire ante subsistentiam tamen sup-
 ponuntur communicata per vnionem materiæ &
 formæ; & consequenter aptæ, vt possint in se sub-
 sistentiam producere.

Hic

Hic solet agi de substantiâ purè spirituali, seu de intelligentiâ creatâ, id est Angelis, item & de Deo; sed nec verbum de his dicere cogi-

to: relinquo enim in primam partem, ubi de eis egi fusè, idè à substantiâ ad accidentia descendamus.

DISPUTATIO QUINTA.

De alijs Prædicamentis.

SECTIO I.

De Quantitate.

DISPUTATIONE præcedenti explicuimus conceptum substantiæ, unde colligitur quis sit accidentis conceptus, scilicet id, quod est extra conceptum primæ rei, quæ est. Ad id in quæ est, nam Petrus v. g. est extra conceptum Ioannis, & tamen non est accidens, quia non est in Ioanne. Duo ergo requiruntur ad rationem accidentis, & esse in primâ re, & non esse de conceptu illius. Circa naturam accidentis in communi nihil aliud occurrit dicendû, idè ad quantitatem, quæ est prima eius species iuxta commune diuisionem, descendamus.

In primis nomine quantitatis intelligimus id quod fundat naturâ suâ partem impenetrationem, quam experimur in omnibus corporibus, quæ simul in vno eodemq; loco non possunt coherere, & primò quærimus, in quod fundat talem impenetrationem (illud dicimus quantitatem) sit accidens superadditum materiæ, an eius essentia.

SUBSECTIO PRIMA.

Probabile est, quantitatem non distinguî à materiâ primâ.

THOMISTÆ omnes, & multi alij Philosophi apud P. Suarez 2. Metaphyl. disput. 40. sect. 2. quos ipse sequitur, eam distinguunt realiter à materiâ. Mouentur Primò, quia impenetrabilitas est effectus alicuius formæ, non substantialis, ergo accidentalis. Probatur Minor, quia effectus formalis substantiæ est constituere ens per se, & essentia materiæ solum est esse conceptione formæ, huius verò conceptus est actuare materiam: sed in his conceptibus non intelligitur impenetrabilitas, ergo hæc non est effectus formæ substantialis; ergo accidentalis. Confirmatur, rem esse obiectum visus, est effectus proueniens ab accidenti; ergo & esse extensam, & tactu perceptibilem, proueniet ab accidente distincto. Hoc argumentum dicit Hurtadus solum esse probabile: mihi nullam habere difficultatem videtur. nam etiam eo probaretur, materiam primam per se immediatè non exigere vicationem, quia talis exigentia non explicatur in illis conceptibus suprà positis. Item nec animam rationalem esse immortalem, quia eius essentia solum consistit in potentia actuandi substantialiter materiam, sicut suprà de omni formâ arguebatur, quæ omnia aperte falsa sunt. Ratio est clara, quia non omnes conceptus realiter identitati cum substantiâ explicantur in eius definitione. Præter-

ea, qui diceret, materiam seipsâ esse impenetrabilem, posset etiam dicere, eam non sufficienter definiri per hoc quod sit esse susceptiuum formarum, sed debere addi, esse subiectum impenetrabile susceptiuum formarum. Ad confirmationem distinguenda est impenetrabilitas ab actuali impenetratione & extensione: hanc fateor esse quid superadditum materiæ, sunt enim vicationes, sicut color, & alia qualitates superadditæ materiæ: sicut autem exigentia, vel capacitas earum qualitatum non distinguitur ab ipsâ substantiâ, ita potest dici, exigentiam actualis impenetrationis, quæ est impenetrabilitas seu quantitas, non distingui ab ipsâ substantiâ. Adde, cum videamus, manente eodem subiecto colores & primas qualitates mutari, euidenter inde inferri, eas distinguendas à subiecto; numquam tamen quantitatem videmus separari à subiecto, cur ergo eam distinguemus?

Sed dices, & sit secundum argumentum: In Eucharistiâ separatur quantitas à substantiâ, manet enim ibi impenetrabilitas & non manet substantia panis, ergo distinguuntur. Confirmatur: nisi ibi esset quantitas distincta recipiens accidentia communia, darentur propè innumera miracula passim, quoties illæ species aliquomodo alterarentur. Respondet aliquis, quantitatem esse idem cum qualibet formâ materiali, siue substantiali siue accidentali, idè quæ à propria quantitate solum identificatâ, eas species esse impenetrabiles. Sed contrâ, quia formæ accidentales non sunt impenetrabiles cum subiecto, neq; cum alijs formis eiusdem speciei, præsertim si gradus sunt homogenei, tunc enim illi duo, qui sunt in diuersis partibus subiecti, poterunt esse in eadem parte, & facere intensionem, ergo illi gradus non sunt impenetrabiles inter se, neque cum subiecto eos tangente.

Meliùs ergo respondetur Primò, in nostrâ sententiâ manere ibi etiam vicationes materiæ (quæ cum sint accidentia realia, & Fides doceat ibi manere omnia accidentia, necessariò debent ibi manere) illæ autem sunt, quæ proximè fundant impenetrationem, quatenus naturâ suâ sunt impossibiles cum alijs vicationibus alterius materiæ. Secundò respondeo, Deum impedire impenetrationem eorum accidentium, ne tantum miraculum pateat. Ad confirmationem respondeo, non esse, cur fugiamus, concedere ibi ea miracula, cum ex Philosophiâ nullum habeamus fundamentum ad ponendam ibi quantitatem distinctam.

Dices, à me dictum fuisse Disput. v. Physicæ numero 36. probabile esse, moraliter loquendo, accidentia communia recipi in quantitate, si sit distincta, ne multiplicarem miracula; ergo etiam erit probabile, eam distinguî, ne eadem miracula concedamus. Sed nego Primò consequen-